

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Факультет філології, психології та педагогіки

Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри №6
Від «20» січня 2025 р.

Завідувач кафедри Воробйова О.С. _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ПЕДАГІЧНОЇ ГАЛУЗІ З АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ

Виконавець:

Студентка 6 курсу, групи 601-ФФ

Москалець Інна Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Павельєва А.К., к.ф.н., доцент кафедри германської
філології та перекладу Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Гандабура О.В.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземної мови

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника: _____

Полтава - 2025

ЗМІСТ

Реферат	
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОСИСТЕМИ У ТЕКСТАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕМАТИКИ	
1.1. Терміносистема як лексична категорія.....	8
1.2 Особливості функціонування терміносистеми у педагогічній сфері.....	28
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ТЕКСТАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ	
2.1. Основні методи перекладу термінів у перекладознавстві	36
2.2.Способи перекладу термінології у науково-педагогічних текстах.....	42
2.3. Особливості перекладу аббевіатур, скорочень у статтях з педагогіки.....	51
Висновки до розділу 2.....	56
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	65

РЕФЕРАТ

МР: 71 с., 1 додаток., 48 джерел

Об'єкт дослідження - абрєвіатури та скорочення англійської мови, які широко використовуються в текстах науково-педагогічної літератури.

Мета роботи полягає у вивченні структурно-семантичних особливостей скорочень та абрєвіатур, які використовуються у англійських текстах педагогічної тематики, ознайомленні із видами і підвидами таких текстів, опрацюванні способів їх перекладу українською, констатації проблеми перекладу скорочень і абрєвіатур в науково-педагогічній літературі.

Методи дослідження – описовий метод; компаративний метод; методи перекладацького та лінгвістичного (граматичного, стилістичного, лексичного) аналізу.

У першому розділі роботи детально аналізується поняття «терміносистема», всебічно розглядається поняття «термін». Окреслено прийоми перекладу термінів. Виокремлено їх структурно-семантичні особливості. Проаналізовано, яку роль відіграють терміни в поповненні термінологічної лексики.

У другому розділі розглядаються теоретичні засади понять «скорочення» і «абрєвіатура» як термінологічних явищ. Визначення особливостей скорочення лексем як механізму словотворення та формотворення. Схарактеризоване поняття «абрєвіатура», констатовано, в яких випадках вони найчастіше використовуються. А також на конкретних прикладах розглядаються способи перекладу такого виду лексики у науково-педагогічних текстах.

У результаті проведеного дослідження виокремлені поняття скорочення і абрєвіатури, опрацьовано їх види і способи перекладу та подано можливі рішення проблем відтворення абрєвіатур і скорочень українською мовою.

У роботі подано додатковий матеріал про вживання різних видів абрєвіатур і скорочень в дослідженому тексті, а також частота вживання способів перекладу з англійської на українську мову.

ТЕРМІН, ТЕРМІНОСИСТЕМА, АБРЕВІАТУРА, СКОРОЧЕННЯ,
ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ, ТРАНСКРИПЦІЯ, БУКВЕННІ СКОРОЧЕННЯ,
ЕКВІВАЛЕНТНИЙ ПЕРЕКЛАД.

ВСТУП

Англійська мова, поряд з іншими європейськими мовами, що існують в сучасному світі, стала мовою міжнародного спілкування. Серед мов, у силу різних причин, вона стала найпоширенішою та такою, яку намагаються вивчати по усьому світу. Вивчення мови відбувається через навчання, ширше, за допомогою педагогів та освітніх технологій, покликаних навчити учнів певного знання. Освітні сучасні технології можуть бути створені будь-якою нацією, однак, щоб донести знання до представників іншої культури, необхідно знати розповсюджену мову або вдатися до перекладу. Збагачення та обмін інформацією у галузі освіти відбувається через інтеграцію певних лексем в іншу мову, зокрема термінів і понять.

Через мову передається вся інформація, яка міститься в оригіналі- це є одним із найважливіших мовних аспектів. Звісно, зрозуміло, не було б самого перекладу, якби не було мови. І цими двома мовами повинен на високому рівні володіти перекладач. Знання загальних відмінностей цільової мови є важливим для міжкультурної комунікації, однак важливим є і усвідомлення граматичних відмінностей різних мов. Особливості функціонування мовних елементів, їх етноспецифіка, вербальність та номінальність різних фрагментів будови слова, можуть викликати труднощі при передачі іншою мовою.

Важливими питаннями філології наразі є проблеми, пов'язані з використанням термінології у текстах різних жанрів. До того шару лексики належать термінологічні одиниці, які посідають вагоме місце в словнику будь-якої мови. Вони досить швидко розвиваються і характеризуються підвищеним попитом серед фахівців будь-якої галузі, однак, на думку багатьох філологів, це створює певні труднощі для перекладачів. Фахові тексти перекладаються не лише до відтворення термінологічних одиниць мови, але без самих знань, які пов'язані з походженням, функціонуванням, класифікацією, способами

утворення (поза певної терміносистеми та у межах неї), особливостей перекладу саме термінів, виявляється неможливим адекватний переклад.

Швидкий розвиток педагогічної термінології утворює нагальну потребу не тільки у кваліфікованих спеціалістів в різних галузях, а в фахівцях з навичками володіння іноземною мовою. Кваліфіковані спеціалісти мають здобути знання та вміння для практичного перекладу іншою мовою через різні види мовленнєвої діяльності, що є надзвичайно важливим для будь-якого перекладача. Переклад – це відтворення оригіналу засобами іншої мови, який зберігає єдність змісту і форми.

Сучасні англійські педагогічні терміни при перекладі українською мовою можуть передаватися по-різному (методи перекладу можуть відрізнятися у різних випадках (транскодування - належний переклад повною формою словосполучення або слова, лексичний еквівалент, описовий переклад, модуляція, переклад аналогу, доповнення, генералізація), оскільки ці терміни створюють унікальну систему наукової термінології. Сенс навчальних термінів пов'язаний з умовами його використання, його змістовністю і певними особливостями функціонування у певній сфері.

При відновленні англійськомовної освітньої дискусії щодо мови, то можуть виникнути при перекладі українською певні труднощі, оскільки терміни є настільки різними, що ознаки терміну, зокрема синонімія, що передбачає два і більше значень одного терміну; багатозначність- два і більше значень; обтяження термінами закордонної термінології, можуть призвести до неправильного трактування певної лексеми. Отже, усе вище сказане зумовлює **актуальність роботи**, яка має на меті передати специфіку перекладу текстів педагогічної галузі з англійської мови українською.

Об'єктом дослідження стають лексичні одиниці у текстах педагогічної галузі.

Предметом дослідження стають терміни, аббревіатури, скорочення, які зустрічаються у текстах педагогічної галузі.

Мета нашої роботи - дослідження термінології, скорочень та аббревіатур, які зустрічаються у педагогічних текстах англійською мовою та при їхньому перекладі українською мовою.

Для досягнення зазначеної **мети** передбачається вирішення таких **завдань**:

- дослідити поняття «аббревіатура», «термін», окреслити типи цих лексичних одиниць;
- розглянути функціонування цих лексичних одиниць у педагогічній галузі;
- дослідити особливості перекладу таких лексичних одиниць;
- проаналізувати способи перекладу термінології, аббревіатур, вказати на труднощі, які виникають при перекладі аналізованих лексичних одиниць.

Основою дослідження стали терміни з статей «Сучасні особливості перекладу новітніх педагогічних англійських термінологій українською мовою», «Метод перекладу англійських текстів на українську мову і проблеми цього перекладу» Птушка А.С. та їх перекладах англійською мовою, а також різних науково-педагогічних текстів.

Теоретичним матеріалом дослідження слугували праці таких учених, як Карабан В., Птушка А., Беседовська І., Боднар О., Ушинський К., Землякова Д., Білоус О. та інші.

Методи дослідження полягає у лінгвістичному аналізі сучасної педагогічної термінологічної лексики на семантичному та словотворчому рівнях, комплексному перекладознавчому аналізі педагогічної лексики англійської та української мов.

Наукова новизна роботи полягає в дослідженні словотвірних та семантичних характеристик педагогічної термінологічної лексики англійського суспільства, визначенні найуживаніших трансформацій та в проведенні

практичного аналізу основних способів перекладу освітніх термінів з англійської на українську.

Теоретичне значення визначається тим, що проведений у дослідженні опис термінів педагогічної сфери є внеском у вивчення будови і системності англійської професійної лексики. Визначені основні способи перекладу англійської педагогічної лексики становить значний внесок у загальну теорію перекладу та вирішення лексичних проблем перекладу з англійської мови на українську.

Практичне значення роботи полягає в тому, що заповнює одну з прогалин у в дослідженні галузевої терміносистеми сфери освіти.

Апробація результатів дослідження була здійснена шляхом участі у засіданні V Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми іноземної філології та перекладознавства». Тема доповіді: «Специфіка перекладу текстів педагогічної галузі з англійської мови українською».

Структура кваліфікаційної роботи . Сама робота складається зі вступу, двох розділів і двох висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел і один додаток.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОСИСТЕМИ У ТЕКСТАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕМАТИКИ

1.1. Терміносистема як лексична категорія

Уже упродовж двох століть українська термінологія притягує погляди чимало спеціалістів, вчених державного відродження. Українська мова має рівноправний статус серед інших мов і є придатною для формування наукового стилю. Через політичні проблеми та історичні фактори вона не завжди могла ефективно виконувати свої основні функції, спрямовані на обслуговування різних аспектів людського життя. [34]

Термін і поняття переклад може з здатися з першого погляду цілком зрозумілим. Коли ми чуємо слово переклад, відразу хтось пригадує виконання вправ на уроках рідної чи іноземної мови, коли доводилося перекладати слова і речення. Ще може пригадатися зустріч іноземного гостя чи група туристів перед відомим пам'ятником. Невчені люди не можуть зрозуміти, що термін переклад не є однозначним. Він включає не лише поняття письмового чи усного перекладу, які є основними елементами цього загального поняття. Переклад охоплює не лише усну чи письмову діяльність, а й різні форми трансформації дані із однієї мови в іншу. Це може включати адаптацію, культурних аспектів, стилістичні зміни, а також врахування контексту та цільової аудиторії. Таким чином, переклад є непростим процесом, що передбачає глибоке розуміння як вихідної, так і цільової мови, а також культурних норм і традицій. Наслідок перекладу писемної чи усної діяльності перекладача: роман, вірш, стаття перекладений з однієї на другу мову.

Найважливішим аспектом терміна переклад є відображення семантики та структури змістовної одиниці з мови джерела (англ. source language) у мові перекладу (англ. target language), що сприймається реципієнтом. Ніколи не ставилося під сумнів значення перекладу, а також усного і письмового

тлумачення. Перекладені з урахуванням мовних норм, а не лише значення, дані, адаптовані до власної мови. Транслітерація та транскрипція - це методи, які використовуються для відтворення слів із однієї мови в іншу. Транслітерація стосується переносу букв чи графем, тоді як транскрипція зосереджується на звуках, які вимовляються. В українській мові існують випадки законодавчого закріплення відповідності назв, наприклад, Житомир або Біла Церква, що забезпечує їхню сталість і узгодженість у міжнародному спілкуванні. Переклад термінів у педагогічних текстах зазвичай є складним завданням, оскільки вимагає не лише володіння мовою, а й глибокого розуміння конкретної предметної сфери.[37]

Термінознавство- це наука, яка вивчає фахову лексику, спеціальну, а також з точки зору типології впорядкування, творення, використання, форми, змісту та функціонування. Австрійський вчений Огейн Вюстер, який започаткував термінотворення, опублікував свої перші роботи в 1930-х роках ХХ століття. Теоретичне термінознавство, досліджує закономірності розвитку, а також функціонування спеціальної лексики. Прикладне термінознавство, спрямоване на розробку рекомендацій творення нових термінів, усунення вже існуючих терміносистем і термінів та їх недоліків. Загальне термінознавство вивчає властивості, процеси, а також питання, пов'язані зі спеціалізованою термінологією. Галузеве термінознавство вивчає специфічну лексику окремих галузей в рамках конкретних мов. Типологічне термінознавство займається порівняльним аналізом різних термінологій з метою виявлення їхніх загальних і індивідуальних рис. Порівняльне термінознавство в різних мовах українській та англійській мові встановлення загальних характеристик спеціальної лексики. Семасіологічне термінознавство зосереджується на питаннях, пов'язаних зі значенням спеціальних лексем та різноманітними семантичними явищами, такими як синонімія і полісемія. Ономасіологічне термінознавство займається дослідженням питань, що стосуються значення спеціальних лексем, а також

різними семантичними явищами, такими як синонімія і антонімія. Історичне термінознавство вивчає історію термінологію визначає тенденції та надати рекомендації для подальшого термінологічного планування. Функціональне термінознавство займається аналізом термінології в професійному спілкуванні, досліджуючи специфіку використання термінів у різних текстах і ситуаціях. Специфіка термінології полягає в використанні спеціалізованих слів і виразів, які точно описують поняття, процеси або явища в певній галузі знань. [39]

Сучасний розвиток педагогічних термінологій зумовлює значне зростання термінів, швидке та активне проникнення в розмовну мову та наповнюється словниковим складом новими лексичними одиницями. Динамічною системою є мова, складний механізм, який перебуває в безперервному русі, що забезпечується життєздатність.[2]

Термін як мовний знак, визначає В.І.Карабан, що репрезентує поняття професійної, спеціальної галузі техніки або науки. Суттєвими елементами педагогічних текстів є різні терміни. І.С.Квитко пропонує таку дефініцію терміна: терміном є словесний комплекс або слово, яке пов'язане з певним поняттям у рамках організованої галузі знань техніки і науки. Ці терміни вступають у системні взаємовідносини як із певними словесними комплексами, так і з іншими словами, утворюючи разом замкнену систему, що характеризується однозначністю, експресивністю, інформативністю і нейтральністю .[24]

Терміни -це словосполучення або спеціалізовані слова ,які використовуються в одній або кількох галузях науки, техніки, мистецтва тощо. Вони служать для точного і однозначного позначення понять, явищ, об'єктів та процесів у відповідній сфері. Термін можна охарактеризувати як слово чи словосполучення, що має чітке і специфічне значення в межах певної дисципліни. Термін може включати в себе як загальноживані слова (з відповідним значенням у специфічному контексті), так і новоутворені слова.

Лінгвісти, обговорюючи термінологію зазвичай проводять розмежування:

- розділ мовознавства, що досліджує терміни, все частіше визначають як термінознавство;
- усередині всіх слів певної мови міститься професійна лексика, наприклад, німецька термінологія;
- галузева термінологія або специфічна лексика, що використовується в окремих сферах науки чи техніки, називається лінгвістичною термінологією.

Терміносистемами називають специфічні термінології, що використовуються в різних галузях. Системність термінології та термінів системного характеру обумовлена двома видами зв'язків у множинах:

- логічні зв'язки присутні в кожній науці. Поняття, що відносяться до певної галузі знань, мають свої логічні взаємозв'язки, тому терміни, які їх позначають, повинні бути системно пов'язані між собою;
- мовні зв'язки, характерні для наукових термінів, мають усі ті ж зв'язки, що і загальноживані слова, оскільки вони вказують на наукові концепції.[36]

Система спеціальних назв, що організована на логічному та мовних рівнях, а не є випадковим набором слів, складає термінологію. Однаєю з ключових умов для існування терміна є його системність. Як елемент терміносистеми, може існувати термін, впорядкована сукупність термінів, що утворює систему понять теорії, адекватно відображає специфічні аспекти певної сфери людських знань або діяльності.

Основні ознаки термінів:

- Системність - це термін, який належить до певної групи термінів, термінологічне значення в якій він має. Термін може набувати зовсім нового значення поза межами своєї терміносистеми. Ножиці цін у міжнародній торгівлі відображають різницю в рівнях і змінах цін на окремі групи товарів. Термін ножиці в контексті зберігання позначає пам'ять у обчислювальному сенсі.

- **Наявність дефініції** - дефініція (визначення), яка чітко окреслює та обмежує його значення, має кожний науковий термін. Документ, що містить результати аудиту інтенсивної перевірки, є аудиторським звітом.

- **Стислість**. Звісно, короткі терміни зручні у використанні, але не завжди можливо створити скорочений термін, який залишиться точним.

- **Точність**. Поняття, яке він означає, повинен як найповніше передавати суть: поверхневий іригаційний стік. Непорозуміння між фахівцями, які можуть статися через неточний термін.

- **Незалежність від контексту**.

- **Однозначність**. Багатозначні-більшість слів мови загальноживаних, однозначні-більшість термінів. В межах однієї терміносистеми має місце однозначність, явище поширене – полісемія термінів на рівні кількох суб мов.

- **Відповідність нормам і стандартам конкретної мови**.

- **Відсутність синонімів**. Притаманна синонімічність не повинна бути термінології, що заважає взаєморозумінню.

- **Милозвучність**. Не варто підтримувати створення нових термінів, він повинен бути милозвучним, що походять з жаргонізмів, варваризмів чи діалектизмів.

- **Емоційна нейтральність**. Деякі терміни не мають емоційного або експресивного відтінку. Певні причини інтенсивності, деяких складових семантичних термінів, можуть також підкреслювати елітарність спроби уявлення висловлювань або прагнення приховати свої наміри.

Класифікація термінів.

Терміни можна класифікувати за кількома критеріями:

1. За галуззю знань:

- Наукові терміни (фізика, хімія, біологія);
- Технічні терміни (інженерія, інформаційні технології);
- Юридичні терміни;

- Медичні терміни.

2. За структурою:

- Однослівні терміни (наприклад, електрон);

- Багатослівні терміни (наприклад, абсолютна температура).

3. За походженням:

- Утворені шляхом словотворення (від похідних слів, суфіксальних чи префіксальних елементів);

- Прийняті з інших мов (латинізми, англіцизми).

4. За функцією:

- Означення (описують поняття, явище);

- Вказівні терміни (служать для направлення до конкретних концепцій або об'єктів).

5. За стилем:

- Наукові терміни (формальні, що вживаються в наукових статтях);

- Розмовні терміни (використовуються в неформальному спілкуванні).

6. За стабільністю:

- Стабільні терміни (які потрапили у звичайну практику);

- Нестабільні терміни (які можуть змінюватись у часі або контексті).

Терміни є важливими складовими професійного і наукового спілкування, оскільки вони забезпечують зрозумілість і точність в передачі інформації. Терміни, як основні одиниці спеціалізованої лексики, поділяються за структурою на прості, складні та складені. Кожен із цих типів має свої особливості та використовується залежно від складності поняття, яке потрібно позначити. [23]

З одного слова складаються прості терміни. Це зазвичай базові назви предметів ,явищ чи понять, які не потребують уточнень. Вони характерні для початкових етапів формування термінології.

Приклади:

- у лінгвістиці: слово, звук, мова;
- у біології: клітина, тканина;
- у математиці: коло, число, точка.

Складні терміни утворені шляхом поєднання кількох коренів у межах одного слова. Більш деталізоване вони відображають поняття. Такі терміни часто використовуються в наукових ,технічних і медичних дисциплінах.

Приклади:

- у хімії: вуглекислота, аміносполука;
- у медицині: гастроентерологія, артеріосклероз.

Складені терміни складаються з кількох слів. Це може бути словосполучення, яке точно позначає певне поняття. Такі терміни найчастіше зустрічаються у складних спеціалізованих дисциплінах.

Приклади:

- у техніці: індуктивний опір ,внутрішнє згоряння.

Особливості використання:

Прості терміни частіше використовуються для загальних понять.

Складені та складні терміни зручніші для відображення специфічних понять, коли потрібна деталізація або пояснення складної ідеї.

Таким чином, поділ термінів на прості, складні та складені сприяє систематизації термінології, полегшує процес навчання та обміну знаннями в різних галузях. [17]

Скорочення в терміносистемах - це процес утворення скорочених слів, форм або словосполучень, які функціонують у термінології певної галузі знань. Вони використовуються для економії мовних ресурсів, стандартизації професійної термінології та спрощення спілкування.

Роль скорочень у терміносистемах:

- Стандартизація: скорочення забезпечують єдину термінологію для фахівців у всьому світі.

- Економія часу та місця: скорочення дозволяють уникати довгих конструкцій, особливо в документації, письмових текстах чи технічних, педагогічних інструкціях.

Наприклад, GPS є міжнародно визнаною аббревіатурою для Global Positioning System.

-Універсальність: спрощені терміни легше адаптуються до інших мов.

Методи утворення термінів. Термінологічна лексика є важливим елементом словникового запасу будь-якої мови і виникає внаслідок складного історичного процесу, що підпорядковується законам техніки, мови культури конкретної країни та наукової теорії. Хаотично процес термінологізації новаційних понять у науці неможливий, оскільки існує потреба в однозначній та чіткій комунікації між фахівцями в певній області, а також на міжмовному рівні. Згідно з думкою Білодіда І.К., кожен новий термін, що вводиться в певну галузеву терміносистему, має бути вдало підібраний, адже він повинен органічно інтегруватися в цю конкретну терміносистему. Будь-який термін, повинен формуватися з урахуванням його технічної концепції та фізичної природи. [30]

Види скорочень у терміносистемах:

- Аббревіатури

Утворені з початкових літер або складів слів. Вони найпоширеніші у науковій і технічній термінології.

Приклади: ІТ (інформаційні технології), ЕКГ (електрокардіограма).

- Умовні позначення

Використовуються в галузях, де потрібно швидко ідентифікувати явища чи об'єкти чи наприклад у математиці, хімії.

- Складові скорочення

Поєднують частини слів або корені кількох слів.

Приклади: Укрпошта (Українська пошта), Мінекономіки (Міністерство економіки),

Приклади: °C (градуси Цельсія), H₂O (вода), km (кілометр).

- Графічні скорочення

Використовуються лише в письмовій формі, але, що стосується в усному мовленні повністю розгортаються.

Приклади: н. е. (наша ера). р. (рік), т. ін. (та інше).

Особливості використання скорочень:

- Контекстуальність: скорочення зрозумілі лише в певному контексті або серед фахівців відповідної галузі.

Наприклад, ЗНЗ - загальноосвітній навчальний заклад.

-Нормативність: у професійній термінології використовуються лише офіційно затверджені або загальноновизнані скорочення.

-Узгодженість із мовними традиціями: деякі скорочення адаптуються до особливостей певної мови. Наприклад, ООН в українській (Організація Об'єднаних Націй), але UN англійською.[40]

Переваги використання скорочень у терміносистемах:

- Забезпечують компактність і зручність у професійній комунікації.

- Полегшують обмін інформацією між представниками різних наукових галузей.

- Сприяють автоматизації термінології в сучасних технологіях (наприклад, у базах даних, комп'ютерних програмах).

Недоліки:

-Можливість неоднозначного тлумачення в різних контекстах.

-Ускладнення сприйняття для осіб, які не є фахівцями у відповідній галузі.

Таким чином, скорочення є невід'ємною частиною терміносистем, сприяючи ефективності та зручності наукової і професійної, педагогічної комунікації.[27,28]

Стандартизація термінології полягає у формуванні термінів-еталонів, термінів- зразків, а також унормуванні термінології в межах певної групи країн, якщо йдеться про міжнародні стандарти, або в межах однієї країни, коли це національний стандарт. У офіційних, наукових, виробничих, та ділових текстах вимагається використання стандартизованої термінології. Наприкінці XIX- на початку XX століття в Німеччині було започатковано основи стандартизації термінів. Це стало необхідним через накопичення термінології в багатьох галузях, що вимагало впорядкування, уточнення значення кожного терміна та визначення меж галузевих термінологій. Німецький вчений В.Вюстер розробив теоретичні основи стандартизації термінів. Наукове товариство імені Т. Шевченка, яке існувало наприкінці XIX на початку XX століття в Україні, можна вважати першим нормувальним термінологічним центром. Навколо товариства об'єднувалися найкращі термінологи тієї епохи, автори наукових підручників і праць, які прислухалися до його ухвал. Незабаром Інститут української мови став безсумнівним авторитетом у галузі української термінології в 20-х-на початку 30-х років XX століття. Згідно з нинішнім розумінням цього терміна, обидві ці структури не видавали державні стандарти. Сьогодні в Україні стандартизація перетворилася на важливу державну справу. Темпи державотворчих етапів, залежать від вирішення мовних питань, зокрема термінологічних аспектів. Наука, освіта, виробництво потребують логічної, єдиної, зручної української термінології. [31]

У липні 1992 року спільним наказом Міністерства освіти та Державного стандарту України було створено технічний комітет, відповідальний за стандартизацію науково-технічної термінології. Значна кількість країн світу для стандартизації термінів було встановлено відповідність між регламентами. До прикладу у Німеччині діє німецький нормотворчий комітет, Американська асоціація стандартів у США, а у Франції -Французька асоціація нормалізації. Фірмові стандартизації групи та спеціалізовані науково-технічні товариства

окремих галузей науки функціонують паралельно з загальнонаціональними асоціаціями. У Сполучених Штатах і Європі термінологічні національні комітети, як правило, є недержавними організаціями. Терміни набувають нормативного статусу після ухвалення на термінологічних конференціях. В Україні було створено понад 600 державних стандартів, які уточнюють і переглядають кожні п'ять років.[24]

За таким алгоритмом укладають термінологічний стандарт:

- відбір термінів для стандартизації здійснюється шляхом вибору з різних джерел, таких як словники, підручники, статті, рукописи та видання, що виходили в різні роки;
- поділ їх на категорії (процеси, величини, якості тощо); систематизація понять певної галузі техніки чи науки; видових та родових понять їх розмежування;
- розподіл термінів можна здійснити на такі групи: загальнонаукові, вузькогалузеві, міжгалузеві; термінологія вузького профілю потребує лише стандартизації;
- відбір з групи нормативних термінів, з синонімами та іншими термінами, також позначеними як не рекомендовані;
- сформулювання українською мовою визначити дефініції цього терміна;
- з відповідних міжнародних стандартів підбирання еквівалентів німецькою, французькою, англійською мовами;
- рецензування стандарту мовознавцем та фахівцем.

Стаття має таку будову у готовому вигляді:

- назва поняття українською мовою;
- форма терміна скорочен;
- синонім нерекomenдований;
- видове поняття;
- родове поняття;
- еквіваленти німецькою, французькою, німецькою мовами;

- дефініція (визначення);
- схема або формула.

Абревіатури – це скорочення, утворені з початкових літер, звуків або складів слів, які входять до складу певного словосполучення. Вони використовуються для зручності в усному та письмовому мовленні, особливо у випадках, коли повні назви занадто довгі або складні. [15]

Так, аббревіатури можна вважати термінами, якщо вони використовуються для позначення спеціальних понять у певній галузі знань. Вони є частиною термінологічного апарату і забезпечують компактність, зручність та уніфікованість у використанні складних найменувань.

Особливості аббревіатур як термінів:

-Стислість

Абревіатури скорочують довгі словосполучення, роблячи їх зручнішими для використання. Наприклад: НАН України (Національна академія наук України),

ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я).

-Уніфікація

У багатьох галузях науки й техніки аббревіатури використовуються як стандартизовані позначення, що допомагає уникнути неоднозначностей у міжнародному спілкуванні. Наприклад: ДНК (дезоксирибонуклеїнова кислота),

GPS (Global Positioning System). Зв'язок із термінологією.

Абревіатури зазвичай відповідають складеним термінам і є їхньою скороченою формою. Наприклад: ЕКГ - електрокардіограма, ЗНО - зовнішнє незалежне оцінювання. Застосування в різних галузях.

Абревіатури поширені в педагогічних, технічних, медичних, юридичних, освітніх і багатьох інших сферах. Вони допомагають швидко ідентифікувати поняття, важливі для спеціалістів.

Класифікація аббревіатур:

Літерні - складаються тільки з початкових літер слів: ВНЗ (вищий навчальний заклад).

Складові - утворюються з частин основ слів: Мінфін (Міністерство фінансів).

Змішані - поєднують літери та склади: Укрзалізниця (Українська залізниця).

Графічні скорочення - використовуються у текстах, але не вимовляються як слова: т. ін. (та інше), н. е. (наша ера).

Чи є аббревіатури термінами? Якщо аббревіатура позначає специфічне поняття у певній галузі знань і має чітке визначення, її можна вважати терміном. Наприклад, ВООЗ, ІТ - це терміни, які мають чітке наукове або професійне значення. Але якщо аббревіатура використовується у загальному мовленні і не є прив'язаною до конкретної галузі (наприклад, SMS), то вона не обов'язково є терміном.

Також важливим складовим є словники та глосарії є важливими інструментами для поліпшення розуміння мови, термінології та специфічних понять. Ось кілька способів їх використання:

Пошук значень слів: Словники надають визначення слів, їх частини мови та контекстуальне використання. Це допомагає зрозуміти значення слів, які ви не знаєте. Приклади використання: Багато словників наводять приклади речень з використанням слів, що допомагає усвідомити, як правильно вживати слово в контексті. Синоніми та антоніми: Словники можуть надавати синоніми та антоніми, що розширює ваш словниковий запас і допомагає уникати повторень.

Етимологія: Дослідження походження слів може допомогти зрозуміти їхнє значення і розвиток у часі. Глосарії та їх специфічні терміни : глосарії містять визначення термінів, які є специфічними для певної предметної області (музика, медицина, юридичні науки тощо). Це особливо корисно для студентів та професіоналів у даній сфері. Адаптація: глосарії можуть адаптуватись під

конкретну потребу чи проєкт, охоплюючи терміни, які є важливими в рамках певного дослідження або теми. Покращення комунікації: Використання глосаріїв у команді чи на проєкті допомагає уникнути непорозумінь, особливо якщо у членів команди різний досвід або фон. Навчальні матеріали: глосарії часто включаються в навчальні посібники та матеріали, які допомагають учням засвоювати нові терміни і поняття [18].

Сукупність термінів ,що застосовуються в одній галузі професійної діяльності, слугує для позначення спеціалізованих понять. Термін «система» означає організовану сукупність подібних між собою термінів

Термінознавство має два ключові підходи до трактування понять та ознак їх виокремлення. Поняття термінологія і терміносистем відрізняються за критерієм усвідомленості: терміносистема є організованою і структурованою, тоді як термінологія може бути менш систематизованою або хаотичною. Термінологія формується поступово разом з відповідної галузі знань, і система її понять не є завершеною. Про термінологічну систему можна говорити лише тоді, коли певна область вже склалася. Процес формування термінології проходить етапи впорядкування, унормування та лексикографічної обробки. Терміносистема з точки зору науковця, є результатом цілеспрямованого втручання в уже сформований набір термінів, які виникли стихійно в певній галузі знань чи професійній діяльності. У результаті процесу впорядкування, стандартизації та систематизації термінології усуваються її недоліки, формуючи впорядковану систему термінів. У цій системі терміни з'ясовують зв'язки між собою, відображаючи взаємозв'язки між чітко визначеними поняттями. [14]

Переклад педагогічної, наукової і технічної літератури необхідність в обміні зумовила виникнення нової дисципліни. Висунули вчені ідею про створення перекладу загальної теорії на лінгвістичній основі. Такі видатні вчені зробили великий внесок у цю сферу : О.Білоус, В. Карабан, А. Коваленко, М. Зимомря, С. Кауфман, С.Ковганюк. Лінгвісти та літературознавці висловлювали незгоду з

цим, стверджуючи, що переклад не можна трактувати як складову інших наук, зокрема мовознавство, оскільки переклад є самостійним явищем. Результат свідомого втручання науковців у корпус термінів, які стихійно складаються в професійній діяльності чи певній формі знань. Експерти з різних сфер вважають, що для виконання перекладу необхідно лише базове знання іноземної мови, проте ключовим є глибоке розуміння обраної спеціальності. Терміносистема відображає частину наукової картини світу та має властивості, такі як організованість, відносна точність і повнота в позначенні педагогічних, професійних, технічних та наукових термінів. Слід зазначити, що всі аспекти перекладу не можна пояснити виключно з лінгвістичної точки зору; для їх вирішення необхідна співпраця з експертами в цій сфері.[10].

З точки зору, терміносистема є наслідком свідомого впливу на набір термінів, що сформувалася в конкретній області знань або професійній діяльності. Терміносистема свідомо формується з мовних одиниць під час створення основ спеціальної теорії професійної діяльності або певної галузі знань. Змістова структура цієї терміносистеми визначається структурою відповідної галузі знань чи діяльності, а також теоретичними основами. Термінологія є невід'ємною складовою будь-якої мови також вона щільно пов'язана з науковою та професійною діяльністю особи. Терміни кожної сфери утворюють специфічні терміносистеми. Вони також є важливим елементом науки і техніки, адже саме за допомогою термінів формуються наукові теорії, принципи, постулати, закони. Терміносистема-це організована колекція термінів, яка точно відображає систему понять певної спеціалізованої сфери діяльності, де між термінами існує необхідний нерозривний зв'язок. Термінологія передувє періоду масового створення термінів, що було досліджено як українськими, так і зарубіжними вченими. У деяких мовах саме в цей час формується значна кількість слів, що тематично об'єднані і створюють єдину систему понять. Слова, які раніше використовувалися лише в повсякденному

житті, почали виконувати функції в науковій сфері. Термінологізація, що полягає у переосмисленні загальноживаних слів через морфологічну деривацію або запозичення готових лексем, призводить до виникнення термінів. Дослідження українських науковців присвячені теоретичним аспектам термінології в окремих галузевих системах, включаючи роботи , Г. В. Чорновола ,Л. І. Іващенко, Л. О. Симоненка, М. П. Годованої. Деривація термінів в організованому дослідженні, проведеному дослідженні, проведеному Городенської К.Г., Нікітіної Ф.О., Кислюк Л.П., має свої особливості. Вона передбачає створення нових термінів шляхом комбінування вже існуючих слів або їх складових частин, що дозволяє точніше відобразити специфіку предмета дослідження. Цей процес включає в себе аналіз значення термінів, їх вживання в контексті та відповідність науковому стилю. Також важливими є аспекти адаптації термінів до мовних норм та їх зрозумілості для цільової аудиторії. [12]

Вчені висловлювали свої ідеї щодо визначення термінів, згаданих раніше. Термін -це слово або словосполучення, яке має спеціальне значення і використовується в конкретних сферах, таких як наука, техніка або мистецтво. Закріплене певне термінологічне значення являють собою стале словосполучення або складні терміни. Вперше питання щодо системності термінології були підняті діячами. Вони вважали, що терміносистеми, як система термінологічних одиниць, можуть бути сформовані лише за умови виконання трьох основних вимог. По-перше, поняття та ознаки, що визначають терміни, повинні бути виокремлені на основі класифікаційних схем. По-друге, терміносистема повинна ґрунтуватися на системі педагогічних, наукових або технічних понять, що належать до певної галузі або сфери діяльності. По-третє, одиниці терміносистеми мають відображати спільність термінологічних понять та їх специфічність . Терміни - це не лише спеціалізовані слова, але й слова, що виконують певну функцію. Будь-яка лексема може мати таку роль. Термін може мати різні значення в залежності від підходів до його визначення

та контексту, в якому він використовується. Різноманіття інтерпретації зумовлює багатозначність слова та його здатність позначити різні поняття. [9].

У педагогічних та науково-технічних текстах певні типи скорочень можуть складати до 50% усіх зловживань та 15% словникового запасу. Численні скорочення, які використовуються в англійській науково-технічній літературі, є омонімічними. Кількість омонімів може спостерігатися серед німецьких аббревіатур наприклад: *Gehilfe* - помічник, асистент.[42]

Якщо скорочення зафіксоване в словниках скорочень, то можна використовувати відповідно до переказу: ОС- освітня програма. Якщо у мові перекладу немає відповідного скорочення, при перекладі потрібно встановити певну форму скорочення з оригінального тексту або за допомогою словника. У такому випадку переказ здійснюється з використанням повних форм словосполучень або оригінальних висловлювань: *nim.in BZ-* в газет Берлінер Цайтунг. Методи транскодування, транслітерації та транскрибування використовуються для передачі загальноновживаних аббревіатур, що позначають важливі міжнародні організації, агентства та назви, які є поширеними в численних мовах, зокрема в німецькій та українській. Транскодування застосовується вкрай рідко для повної форми відповідного скорочення, коли в мові перекладу немає еквівалентів ані для повної форми, ані для самого скорочення.[11]

В.Карабан, звертає увагу на те, що під час перекладу термінології виникають певні складнощі, оскільки без додаткових знань про походження, класифікацію, особливості та застосування термінів адекватний переклад є неможливим. У працях І.В. Харитонової детально викладаються теоретичні основи системного підходу до мовознавчих досліджень, які визначають загальні характеристики системи. Серед цих характеристик варто відзначити: наявність зв'язків між елементами, що забезпечують цілісність системи; організованість; можливість поділу системи на складові елементи; ієрархічність; а також закономірний

характер взаємозв'язків між її компонентами. Деякі дослідники також висловлюють думку про існування терміносистеми, яка вказує на системний характер терміносистеми. Системність її поняття відображається в організації термінології. Значення будь-якої лексичної одиниці не існує в ізоляції, а є частиною системи зв'язків з іншими словами, що належать до відповідної семантичної групи. Термін термінополе представляє собою уніфіковану і системну багаторівневу класифікаційну структуру, яка об'єднує терміни в рамках однорідної професійної діяльності. Це є строгою логічною послідовною ієрархією зв'язків між термінами конкретної термінологічної системи, заснованою на їхніх абсолютних показниках наукових визначень. Ці визначення відображають логіку понять у відповідній галузі знань. Важливу роль у формуванні термінології відіграє мовна традиція, яка утворилася в конкретній мові, а також у споріднених мовах. У різних галузях науки та споріднених дисциплінах можна спостерігати певні традиції створення термінологічних систем. Чим більше мови мають спільного, тим більшою є ймовірність їх взаємодії в процесі терміноутворення. При перекладі термінів певної мови важливо враховувати взаємодію термінологічних традицій. Для цього потрібно проводити спеціалізовані дослідження, які розглядають лінгвістичну природу терміна. Варто зауважити, що деякі вчені вважають, що термінами є лише ті мовні одиниці, які мають чітку дефініцію, і це є однією з основних ознак, що дозволяє відокремити фахову лексику від загальноповсякденних слів. Терміном називають слова або словосполучення, що використовуються в конкретних сферах діяльності для позначення спеціальних понять, які потребують визначення. Українські науковці вважають термінами спеціальні слова або словосполучення, які служать для точного вираження ідентичних понять у певних галузях знань, мистецтва, науки, суспільно-політичного життя. Жодна наука не створює всі абсолютно терміни заново. Багато термінів запозичується з інших галузей знань, і фахівець-перекладач може легко їх розпізнати. Однак,

якщо перекладач не знайомий з різними термінами, він може почати створювати нові терміни в статті чи монографії. У таких випадках доцільніше використовувати вже усталені терміни, а не вигадувати нові. Деякі терміни визначаються через певні характерні ознаки, що не є суттєвими рисами. Це означає, що терміни мають обмежене поле застосування, а також точне співвідношення між словом і відповідним предметом чи явищем. [20].

У термінах відсутні експресивність, образність, синонімія та омонімія. У рамках однієї сфери знань основними ознаками терміна, за твердженням більшості дослідників, є чітке визначення в рамках однієї терміносистеми. Ключовими характеристиками терміна є однозначність і системність, і саме на цих ознаках базується визначення терміна. [8].

Основи сучасної української термінології були закладені в процесі формування та розвитку наукового стилю ще в XVIII столітті, хоча багато термінів з таких галузей, як філософія, сільське господарство, будівництво та інші, з'явилися значно раніше. Після скасування указу термінологія в Україні почала формуватися на початку XX століття в Галичині. Перші словники з'явилися у другій половині минулого століття і були створені українськими мовознавцями, такими як Гавришкевича І., Верхратського І., Роговича І., та іншими. їх можна вважати основоположниками української термінології. Українська мова активно розвивається на фоні інших мов і має достатній потенціал для формування наукового стилю протягом останніх двох століть. Не можу не звернути увагу на українську термінологію, яка стала важливим аспектом національного відродження, залучаючи ентузіастів і фахівців. Однак вона не завжди виконувала свої функції належним чином, адже забезпечує потреби різних сфер людської діяльності. У часи українізації, які припали на двадцяті роки, термін творчі роботи досяг свого розквіту в Україні. Місцевими мовознавцями та письменниками проводилося термінологічне планування. З другої половини двадцятих років контроль за мовним будівництвом посилювало

керівництво. З середини тридцятих років до кінця вісімдесятих років 20-го століття відбувалася найінтенсивніша активність, яка тривала з різною інтенсивністю. Також важливим є термінологічна традиція, що склалася в конкретній галузі науки або в споріднених науках, яка усталена в певній мові. При перекладі термінів важливо враховувати термінологічні традиції обох мов, що вимагає проведення спеціальних досліджень. Традиції творення термінологічних систем різних мов мають тим більше спільного, чим більш споріднено мови взаємодіють. Можна також зазначити, що жодна наука не має власних термінів, які б охоплювали всі аспекти її галузі; багато термінів запозичуються з суміжних дисциплін. Коли впроваджуються терміни з іншої мови, фахівець може їх легко розпізнати, але перекладач, який не має достатньої обізнаності в специфічній галузі науки, може стикатися з труднощами. У такому випадку, він може намагатися створити нові терміни, коли насправді слід використовувати вже існуючі та утвержені. Мовне чуття дослідника є невід'ємною й важливою складовою його мовної підготовки. Недостатній рівень цього чуття може призвести до створення термінів, які не адекватно передають зміст, а також не відповідають мовним нормам. Перекладач може бути чудово знайомий з мовою, але мати недостатні знання в певній науці, що іноді призводить до неадекватної передачі змісту терміна іншою мовою. Це також трапляється, коли терміни перекладає професійний перекладач, але фахівець у даній галузі науки, що надає йому інформацію, може не мати достатніх знань мови перекладу. У результаті, зміст може бути передано не зовсім адекватно, і терміни можуть не відповідати мовним нормам. Тому важливо, щоб термінологічна система будь-якої науки формувалася спільно фахівцями і мовознавцями. Перші забезпечують точність передачі змісту, а другі - відповідність створюваних термінів мовним нормам. [13,49].

Джерелами формування терміносистем можна вважати термінології. Терміносистеми та термінології неможливо ізолювати від природної мови, на

основі якої вони формуються. Поняття термінології та терміносистеми не мають однозначного трактування в новітньому термінознавстві.

Отже, терміни, що використовуються в різних сферах, можуть мати кілька значень. Основні проблеми, з якими стикаються термінознавчі в Україні, включають: організацію та стандартизацію існуючої педагогічної та науково-технічної термінології; питання збереження спадщини; правописні питання; проблеми запозичень; низка словотворчих проблем; питання транслітерації; виклики; пов'язані із перекладом термінів; і питання культурності наукової мови.

1.2. Особливості функціонування терміносистеми у педагогічній сфері

Терміносистеми в педагогіці -це важлива галузь вивчення, яка охоплює специфічний обсяг термінів і понять, що стосуються освіти, навчання, виховання та їхніх компонентів. Вони служать основою для розуміння, аналізу та вирішення проблем, пов'язаних з освітнім процесом. Історія виховання у східних слов'ян має глибокі корені, що сягають часів, коли слов'янська мовна сім'я відокремилася від загального індоевропейського масиву. У ті часи педагогічна лексика не виокремлювалася як окрема сфера, а формувалася органічно на основі термінів, пов'язаних із основними життєвими процесами. Це свідчить про те, що активна практична діяльність стояла на першому місці у формуванні відповідних термінів і понять. Погляд на українську термінологію як на відкриту систему постійно еволюціонує та розширює свій функціональний статус. Це базується на усвідомленні того, що розвиток термінології завжди залежить від запитів національного життя українців, а також від стану науки в Україні, від якої країна ніколи не була ізольована. [7].

Форма педагогічного мислення встановлюється як педагогічне поняття, яке відбиває основні властивості, взаємозв'язки та взаємовідносини явищ і

предметів у цій сфері. З іншого боку, це поняття є результатом узагальнення суттєвих характеристик певного класу явищ. Педагогічний термін є точним і обмеженим у практичному та науковому контексті, позначаючи певні педагогічні поняття. Інші науковці зазвичай не намагаються давати власні визначення педагогічного терміна як лексичної одиниці в межах наукової сфери, але при цьому звертаються до певних ознак та характеристик терміна, які були висвітлені в більш загальних працях. [4,22]

Педагогічні терміни можуть мати як однокомпонентну, так і складну структуру, що поєднує кілька слів чи складників, які детально уточнюють або модифікують значення ключового слова. У процесі перекладу таких термінів використовують традиційні методи, такі як калькування, експлікація та транс-кодування. Трансформаційні способи перекладу термінів, такі як опис значення або контекстуальний переклад, використовуються в ситуаціях, коли значення певного поняття нове для української мови. Один з перших, хто охарактеризував педагогічну термінологію, була у своїй праці Педагогічна лексикографія, що була опублікована у 1968 році. Автор підкреслює, що широке розуміння даного явища визначається як набір лексичних засобів, який служить теорії та практиці виховання і навчання. Він також зазначає, що педагогічна термінологія пов'язана із загальною лексикологією, однак має свої специфічні проблеми, оскільки вона орієнтована на конкретну галузь знань і позначає певну систему наукових понять. Основною проблемою педагогічної термінології є відсутність чіткості та однозначності лексичних засобів. Характер української національної педагогічної терміносистеми визначається не лише кількісним виявом східнослов'янських та питомих українських елементів, але й тим, що україномовні педагоги здавна охоплюють ключові поняття, які стосуються педагогічної сфери життя, такі як виховання, навчання, освіта, учитель, викладач, освітяни та інші. Це питання залишається актуальним протягом багатьох поколінь, починаючи зі середньої школи. Школа, як

історичний заклад, продовжує процес засвоєння старогрецької мови, до того ж, настільки українізувавшись, що вплив іншомовних елементів стає майже непомітним. Це свідчить про важливість лінгвістичного та історичного аналізу.[16].

За походженням терміни можна класифікувати на кілька груп. Перша група, основна, складається з термінів, що виникли на місцевому ґрунті. Наприклад, слова прискорення, наклад та інші. Ці терміни описують явища, які пов'язані з активною практичною діяльністю і існували ще до того, як були сформульовані відповідні поняття. У давнину, обговорюючи термінологію, ми можемо помітити, що виникає проблема, пов'язана з перекладом новинних текстів, оскільки вона починає формуватися разом із розвитком навчання у школах. Варто зазначити, що новинні тексти мають свої специфічні особливості, які впливають на процес їхнього перекладу. Основними завданнями новинного тексту є передача інформації. Витримати стиль мови завдання перекладача. Текст, який потрібно перекласти, має бути адекватно відтворений іншою мовою, виходячи не лише із фактичного та інформаційного змісту. Важливо зберегти його комунікативну спрямованість, зберігаючи не тільки семантичні еквіваленти, але й комунікативну функцію. Національну терміносистему можна визначити як систему понять, що формуються на основі конкретної національної літератури і найповніше відображають її характер, а також художній та естетичний досвід, набутий через цю літературу. А також, не лише відбиває, а сприяє розумінню, осмисленню і тлумаченню його. Чим непересічнішою, неповторнішою, своєріднішою є національна література, тим більш яскравою і самобутньою є врешті решт національна терміносистема, що народжена такою літературою [4,21].

Упродовж століть складалася терміносистема в Японії. Близько 9 ст. з'явився термін моногатарі, який означав прозовий твір різних жанрів; у 10-11 ст. -ніккі (щоденниково-мемуарна література); у 13 - 14 ст. – катаримоно (твори

епічного плану); у 17 ст.- канадзоси (популярні оповідання розважального та повчального характеру); у 18 ст. - дзидаймоно (багатоактові історичні драми на сюжети з воєннофеодального епосу японської і китайської історії); севамона (побутова драма із життя городян). При бажанні таку національну терміносистему можна адаптувати, скажімо, до європейського сприйняття. При такому пристосуванні неминуче щезне те, що породжене специфікою саме японського світобачення і художнього світотворення. [3]

На початку XIV-XV століття, на початковій стадії самостійного розвитку української мови, з'явилися пам'ятки писемності, що дозволили отримати доволі повне уявлення про педагогічну лексику того часу. Процес формування цієї лексики базувався на давньому мовному фонді. Виникали похідні слова, що позначали поняття, пов'язані з освітою та вихованням. У той час уже існували семантично спеціалізовані лексичні одиниці, які вказували на цінності, що їх високо цінували в суспільстві, такі як писати, знати, мислити та розуміти. У пам'ятках педагогічної лексем найбільше зафіксована полісемія слів, яка в основному стосується вираження абстрактних понять. Багато з цих слів мають нові значення, що успадковані з давніх мов, хоча незначна частина є іншомовними запозиченнями. Ці особливості виявляються у відповідній групі лексики. В поодиноких випадках до української мови запозичені грецизми та латинізми, які переважно виникли в ранні етапи розвитку мови. Також використано слова польського, старослов'янського та чеського походження, наприклад: грецькі терміни граматыка, філософія, грамота, а також діда, скалі та церковна школа", що свідчить про різноманітність впливів на формування українського лексичного складу. У процесі збагачення педагогічної лексики української мови в XVI-XVIII століттях важливу роль відіграла діяльність братської школи Київської колегії. Це пов'язано, зокрема, з прогресивними ідеями Яна Амоса Коменського, які сприяли популяризації нових педагогічних концепцій і позитивного педагогічного досвіду. Період XVI -XVIII століть

характеризується рядом історичних особливостей, які пов'язані із розвитком лексики, що стосується навчання та виховання. У цей час спостерігається розгалуженість семантичних полів, що зумовлює зміни окремих семантичних груп. Відзначається виникнення і поступовий розвиток наукового стилю, який суттєво вплинув на історію української літературної мови. Кількість пам'яток, в яких лексика, пов'язана з духовним життям людини, історико-географічним змістом, філософськими трактатами та діалогами, а також праці в різних галузях науки, стала значно більшою. Це відрізнялося від офіційно ділового стилю. У період з XVI по XVIII століття в Україні спостерігається активний розвиток педагогічної лексики. Цей час відзначається появою навчально-методичної літератури, рукописних словників, а також нових термінів, що стосуються освіти, виховання та навчання. Зокрема, П.Беринда 1627 році термін педагогіка вже вживається для позначення науки про виховання. В цей час термін пістунство також є відомим, що свідчить про формування чіткого розуміння педагогіки як науки про виховання в Україні ще на початку XVI століття. [18,33].

У процесі розвитку української педагогіки відбулася інтернаціоналізація термінології, що відображає вплив латинської, польської та німецької мов. Більшість запозичень має європейське походження і свідчить про активно формуючийся контекст української освіти. Значна роль у цьому процесі належить українським громадським діячам, письменникам та науковцям, таким як Олександр Довженко, Леся Українка, Іван Нечуй-Левицький, Михайло Драгоманов, Михайло Коцюбинський та інші. Їхня діяльність суттєво вплинула на формування наукового стилю української мови, зокрема в педагогічній термінології. Вони залишили в спадщину чимало термінів і висловів, які відображають основні концепти педагогіки в наукових, публіцистичних та художніх творах. Таким чином, їхній внесок у розвиток педагогічної лексики є значним і вартий уваги. Євген Регушевський, новітній дослідник мовлення

наукових творів Івана Франка, обґрунтовано стверджує, що письменник надавав перевагу інтернаціональним термінам. Це не означає, що Франко ігнорував національні терміни, адже він часто використовував їх поряд із термінами, популяризованими іншими авторами. Як приклад, дослідник наводить терміни єдність (монізм) та двоїстість (дуалізм) - обидва з яких він використовував як дублети у своїх працях. В кінці XIX століття терміни, що вживалися, стали абсолютними синонімами, що свідчить про активне збагачення української лексики в цей період. Це пов'язано з розвитком середньої та вищої освіти в Україні, коли ми спостерігаємо значну кількість освітніх закладів. До них відносяться повітові школи, гімназії, ліцеї, парафіяльні школи, духовні училища, учительські семінарії для дівчат, університети, академії, а також реформи шкільної системи, земські школи, вчительські курси, недільні школи, комерційні училища, колегії та інші. Основний словник фонду лінгвістики має постійну взаємодію з периферійними частинами лексики, що пов'язано з розвитком застарілих слів, а також з процесом термінологізації. Сюди ж входять архаїзми та історизми, які набувають нових значень, зокрема експресивних, оцінних, функціональних або стилістичних. Наприклад, терміни ліцей, гімназія та ліцей, гімназистка відображають ці зміни в мові. Терміни ,пов'язані з методикою викладання - це насамперед адаптація - процес налаштування навчальних матеріалів або методів викладання під потреби конкретних груп. Дидактика - наука, що вивчає процес навчання та викладання, його методи, засоби та організацію. У терміносистемі метод може бути визначений як система способів або прийомів, що використовуються для досягнення певних цілей у різних сферах діяльності, таких як наука, освіта, медицина. Методи можуть бути класифіковані за різними ознаками, наприклад, на експериментальні, теоретичні, кількісні, якісні тощо. Вибір методу залежить від специфіки задачі, об'єкта дослідження та умов, у яких проводиться діяльність.

В терміносистемі конкретної галузі можуть існувати свої специфічні терміни для опису методів, які мають свої особливості та вимоги. Теоретичні основи: принципи та концепції, на яких базується вибір методу. Процедури: Чіткі етапи або дії, які необхідно виконати для реалізації методу. Інструменти та техніки: конкретні засоби або механізми, що використовуються для виконання методу. Оцінка ефективності: критерії або показники, за якими визначається успішність застосування методу [6].

Адаптація в психолого - педагогічних термінах - це процес пристосування індивіда до нових умов, середовища або вимог, які виникають під час навчання, розвитку чи соціалізації. Вона може відбуватися на різних рівнях: фізичному, емоційному, когнітивному та соціальному. Психологічна адаптація стосується емоційного стану, здатності справлятися з стресом, тривожністю та іншими емоційними викликами, які можуть виникнути в нових умовах навчання. Соціальна адаптація включає в себе процес інтеграції в нові соціальні групи, вміння встановлювати контакти, а також взаємодіяти. Когнітивна адаптація: пов'язана з процесом освоєння нових знань і навичок, вмінням змінювати методи навчання відповідно до нових вимог і умов. Фізична адаптація може включати в себе адаптацію до нових фізичних умов навчання, таких як організація робочого місця, режим занять тощо.

Отже, адаптація є важливим етапом у навчальному процесі, оскільки успішна адаптація сприяє покращенню навчальних результатів, зменшенню рівня стресу і підвищенню загального благополуччя учнів. Викладачі й педагоги можуть сприяти адаптації, створюючи підтримуюче середовище, враховуючи індивідуальні потреби студентів і забезпечуючи відповідну організацію навчального процесу [12].

Висновки до розділу 1

Специфіка термінології полягає в використанні спеціалізованих слів і виразів, які точно описують поняття, процеси або явища в певній галузі знань. Вона включає в себе декілька важливих аспектів: точність, систематичність, спеціалізація, динамічність, взаємозв'язок з культурою, запозичення з інших мов. Терміни - це спеціалізовані слова або словосполучення, які використовуються в одній або кількох галузях науки, техніки, мистецтва тощо.

Терміни можна класифікувати за кількома критеріями:

1. За галуззю знань: наукові терміни (фізика, хімія, біологія тощо), технічні терміни (інженерія, інформаційні технології), медичні терміни, юридичні терміни.
2. За структурою: однослівні терміни (наприклад, електрон) , багатослівні терміни (наприклад, абсолютна температура).
3. За походженням: прийняті з інших мов (латинізми, англіцизми), утворені шляхом словотворення (від похідних слів, суфіксальних чи префіксальних елементів).
4. За функцією: означення (описують поняття, явище), вказівні терміни (служать для направлення до конкретних концепцій або об'єктів)
5. За стилем: наукові терміни (формальні, що вживаються в наукових статтях), розмовні терміни (використовуються в неформальному спілкуванні)
6. За стабільністю: стабільні терміни (які потрапили у звичайну практику), нестабільні терміни (які можуть змінюватись у часі або контексті). Термінологія формується поступово разом із розвитком відповідної галузі знань та системи її понять. Адаптація в психолого-педагогічних термінах -це процес пристосування індивіда до нових умов, середовища або вимог, які виникають під час навчання, розвитку чи соціалізації. Метою є розгляд актуальних проблем перекладу освітньої термінології з англійської та німецької мов на українську, а також вивчення можливих шляхів подолання викликів, пов'язаних із цим процесом.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ТЕКСТАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ

2.1. Основні методи перекладу термінів у перекладознавстві

Складні терміни - це словосполучення, які мають закріплене термінологічне значення. Деякі з них представляють позитивні атрибутивні словосполучення, де одне слово (означення) визначає інше (означувальне). В таких словосполученнях означувальне слово займає певну позицію, що відображає відносини між компонентами. [11].

Процес перекладу термінів складається з двох основних етапів: синтетичного та аналітичного. Аналітичний етап є важливим при перекладі словосполучень, оскільки включає вивчення окремих компонентів терміна. Щоб здійснити цей процес, потрібно правильно визначити складові частини терміна, якими можуть бути лише слова або словосполучення, що формують складний термін. Важливо також встановити семантичні відносини між компонентами і головним елементом терміна. Характер цих відносин визначає порядок і спосіб перекладу складного терміна, що вимагає послідовного будування компонентів залежно від їхніх семантичних зв'язків і, в результаті, отримання остаточного варіанту перекладу терміна.[10]

Переклад складних термінів, зокрема в педагогіці, потребує системного підходу, щоб зберегти точність і ясність. Ось основні етапи, яких варто дотримуватися при перекладі складних термінів:

1. Аналіз контексту

Перед перекладом терміну важливо зрозуміти його значення в контексті. Один і той же термін може мати різноманітні значення в залежності від контексту його використання. Важливо відповісти на такі питання:

До якої сфери належить термін (педагогіка, психологія, методологія)?

Яке значення термін має в конкретній статті чи тексті?

Наприклад, термін *assessment* у контексті педагогіки може означати оцінювання, але в іншій галузі може мати інше значення.[39]

Аналіз контексту - це перший і найважливіший етап перекладу складних термінів. Він полягає у визначенні значення терміну в конкретній ситуації, адже одне й те саме слово може мати різні значення залежно від галузі або контексту.[28]

Ось ключові кроки для аналізу контексту:

1. Визначення тематики тексту

Зрозумійте, до якої галузі належить текст або стаття. Це допоможе обрати правильний підхід до перекладу термінів. Наприклад, термін *assessment* у педагогіці означає оцінювання, а в економіці - оцінка вартості.

2. Аналіз оточуючих слів і речень

Термін слід розглядати в контексті речень або абзаців, щоб зрозуміти, як саме він використовується. Іноді оточуючий текст може підказати, яке значення є актуальним. Приклад: термін *evaluation* може означати як оцінювання знань студентів, так і оцінку результатів діяльності викладач", залежно від контексту.

3. Аналіз цільової аудиторії

Під час перекладу важливо враховувати, хто є основною аудиторією тексту. Це можуть бути фахівці в певній галузі, студенти або широка аудиторія. Від цього залежить складність і точність перекладу термінів. Наприклад, якщо переклад робиться для наукового журналу, термінологія повинна бути чіткою та академічною. Якщо ж аудиторія -це студенти, можливо, варто використати більш доступну лексику або додати пояснення.

4. Врахування галузевих стандартів

Деякі терміни мають усталені переклади у певних галузях, тому важливо звертатися до фахової літератури, словників або стандартів. Це дозволить уникнути неправильного трактування терміну. Приклад: термін *learning*

outcomes у педагогіці стандартно перекладається як результати навчання, хоча дослівно можна було б перекласти як навчальні результати.

5. Розуміння контексту всього тексту

Загальний контекст статті або тексту також важливий. Тема, мета та стиль тексту впливають на вибір способу перекладу термінів. Наприклад, терміни в академічній статті можуть перекладатися точніше і формальніше, тоді як у популярній статті або блозі можливий вільніший переклад. Приклад: у тексті про новітні методи навчання термін *scaffolding* може вимагати детальнішого пояснення для непрофесійної аудиторії, тоді як у спеціалізованій статті можна залишити точну наукову термінологію. Аналіз контексту - це ключовий етап, який забезпечує точність і релевантність перекладу складних термінів. Правильне розуміння теми, оточення терміну, цільової аудиторії та усталених галузевих стандартів допоможе зробити переклад зрозумілим і коректним. [26]

Пошук еквіваленту в цільовій мові - це другий важливий етап перекладу складних термінів після аналізу контексту. Мета цього етапу - знайти точний або максимально наближений термін у цільовій мові, щоб передати зміст оригіналу. Ось порядок дій для ефективного пошуку еквіваленту:

1. Звернення до спеціалізованих словників. Перший крок - перевірка спеціалізованих словників і глосаріїв. Вони можуть містити готові еквіваленти термінів для різних наукових або професійних сфер, зокрема педагогіки. Використання словників гарантує, що термін буде відповідати усталеній термінології.

Приклад: термін *curriculum* перекладається як навчальний план відповідно до педагогічних словників [3,28].

2. Пошук у науковій літературі. Якщо словники не містять точного еквівалента, варто звернутися до наукових або навчальних матеріалів, написаних цільовою мовою. Пошук у статтях, дисертаціях або підручниках

допоможе виявити, як цей термін використовують інші дослідники або викладачі.

Приклад: для терміну *formative assessment*, можна знайти відповідний переклад формувальне оцінювання у фаховій літературі.

3. Використання онлайн-ресурсів і баз даних

Інтернет-ресурси, такі як наукові бази даних, форуми фахівців або спеціалізовані сайти, також є корисними для пошуку еквівалентів. Це може бути особливо корисно для нових термінів або запозичених слів, які ще не мають усталених перекладів. Приклад: нові педагогічні терміни, такі як *flipped classroom*, можна знайти у сучасних наукових джерелах і перекласти як перевернутий клас.

4. Консультація з фахівцями, якщо термін є дуже специфічним або новим, може знадобитися консультація з експертами у відповідній галузі. Фахівці допоможуть знайти або створити правильний еквівалент терміну, враховуючи його вживання в науковій або професійній спільноті. Приклад: для нових методик навчання, таких як *gamification*, перекладач може проконсультуватися з педагогами і прийти до варіанту "гейміфікація". [5]

5. Вибір відповідного методу перекладу. Якщо точного еквівалента не знайдено, слід обрати відповідний метод перекладу терміну: прямий переклад, калькування, описовий переклад або транскрипція/транслітерація (якщо термін ще не усталений у цільовій мові).

Прямий переклад: використовується, коли є усталений аналог.

Калькування: створення нового терміну через дослівний переклад частин слова (наприклад, *brainstorming* - мозковий штурм).

Описовий переклад: використовується, якщо термін складний і потребує пояснення. Транскрипція/транслітерація: для нових або запозичених термінів, які ще не мають перекладу (наприклад, *tutoring* - т'юторинг). [25]

6. Перевірка вживання терміну після знаходження або створення еквівалента важливо перевірити, чи є цей термін зрозумілим і доречним у цільовій мові. Варто переконатися, що обраний термін використовується в академічних, освітніх або професійних колах. Пошук еквіваленту складного терміну вимагає комплексного підходу: використання словників, аналізу наукової літератури, звернення до онлайн-ресурсів і консультації з фахівцями. Цей етап допомагає знайти найточніший переклад, який відповідатиме термінологічним стандартам у цільовій мові [6].

Слова можуть мати різні значення залежно від контексту, в якому їх використовують. Наприклад, у термінах, що стосуються наукової діяльності, такі як наукова література, науковий рукопис, наукова доповідь, наукова стаття, наукові дослідження або науковий апарат, вживання слова науковий зберігає сталий сенс. Однак в інших випадках, наприклад, у слові література, значення може варіюватися. Також терміни, як гіпотеза, можуть бути поділені на суперечні, конкуруючі, незалежні, залежні та взаємопов'язані гіпотези, які відображають різні аспекти дослідження. Таким чином, значення слова може змінюватися залежно від його вживання у конкретному контексті. [9].

Термінологія в педагогічній та загальнотехнічній сфері часто містить полісемічні слова, які можуть мати кілька значень залежно від контексту. Наприклад, слово діапазон може використовуватися для опису області змін певних величин, а також може означати інтервал у певних випадках. Це свідчить про те, що при перекладі чи інтерпретації важливо враховувати контекст, у якому використовується термін, щоб правильно передати його значення. Таким чином, терміни, такі як діапазон, область, проміжок, вимагають уважного підходу до їх тлумачення і використання. [17,33]

Дійсно, педагогічні терміни можуть мати декілька значень залежно від контексту та сполучуваності з іншими словами. Це обумовлено тим, що в педагогіці є багато специфічних понять, які можуть набувати різних значень у

залежності від ситуації, в якій вони використовуються, або від акцентів, які ставляться на певні аспекти навчання і виховання.

Також варто зазначити, що педагогічні терміни часто адаптуються до різних мов і культур, що може призводити до розбіжностей у перекладі й інтерпретації. Ця особливість підкреслює важливість врахування контексту при використанні термінів, а також необхідність чіткого визначення понять для уникнення непорозумінь. Педагогічний термін -це не просто слово з визначеним значенням, а складний культурний і концептуальний елемент, який має різні відтінки і значення в залежності від контексту використання

Переклад складних термінів вимагає уважності до нюансів значень слів та їх сполучуваності. Під час роботи з термінами важливо користуватися словниками для перевірки, чи існує відповідний переклад, а також враховувати особливості використання терміна в контексті. Крім того, необхідно мати на увазі, що деякі слова можуть мати кілька значень (полісемія), а інші можуть мати специфічні значення в певних галузях (наприклад, в педагогічних термінах). Це може вимагати використання прояснюючих визначень або пояснень для уникнення непорозумінь. Під час перекладу також важливо вміти перефразувати складні терміни, якщо вони не мають точного відповідника в іншій мові, а також адаптувати мовлення до специфіки цільової аудиторії. Використання термінів повинно бути зрозумілим та доречним у конкретному контексті, що потребує додаткового аналізу та перевірок.[14]

Отже, переклад термінів у перекладознавстві є важливою темою, оскільки адекватність і точність перекладу термінів можуть суттєво впливати на якість та зрозумілість перекладаного тексту. Ці підходи можуть комбінуватися в залежності від цілей та аудиторії комунікації, специфіки теми перекладу. Перекладач важливо, щоб дотримувався принципів точності, адекватності та однозначності під час роботи з термінами.

2.2. Способи перекладу термінології у науково-педагогічних текстах

Переклад педагогічної термінології є важливою складовою роботи науковців, педагогів і дослідників. Існує кілька способів, які можуть бути використані для перекладу таких термінів. Дослівний переклад педагогічної термінології може бути дуже корисним в певних контекстах, однак він також має свої недоліки. Ось кілька способів, як проводити дослівний переклад термінів у педагогічних статтях: Визначення терміна: перед тим як перекладати, важливо чітко зрозуміти значення терміна в оригіналі. Це допоможе вам перекласти його правильно. Калькування: це метод, при якому слова в термінах перекладаються дослівно, але структура або порядок слів можуть трохи змінюватись. Наприклад, термін *feedback loop* може бути перекладений як контур зворотного зв'язку. Збереження оригінального терміна: якщо термін не має відповідника в українській мові, його можна залишити в оригіналі, супроводжуючи поясненням. Наприклад, педагогічна компетентність (*pedagogical competence*). Використання онлайн-ресурсів: існує безліч онлайн-словників і термінологічних баз, які можуть допомогти знайти відповідники термінів. Контекстуалізація: дослівний переклад може бути не таким зрозумілим без контексту. Завжди важливо враховувати, як термін вживається в рамках статті. Консультація з фахівцями: Якщо ви не впевнені в перекладі терміна, зверніться до фахівців у психології або педагогіці, які можуть надати цінні поради. Використання термінологічних глосаріїв: існують спеціалізовані глосарії для педагогічних термінів, які можуть значно полегшити процес перекладу. В цілому, хоча дослівний переклад може бути корисним, важливо залишатися чутливим до контексту та специфіки термінів. Часто дослівність може знижувати точність та зрозумілість перекладу, особливо у спеціалізованих темах, таких як педагогіка. З німецької та англійської мов на українську в галузі перекладу освітньої термінології існує зростаючий інтерес та широкий спектр дослідницьких напрямків. Науковці виявляють загальну зацікавленість у

пошуку ефективних стратегій для подолання труднощів у цій сфері, що підкреслює важливість дослідження проблем, пов'язаних із перекладом освітньої термінології. Метою даної статті є висвітлення сучасних викликів перекладу термінів освіти з англійської та німецької мов на українську, а також виявлення можливих шляхів їх подолання. Сучасна освітня термінологія в контексті перекладу є важливою темою, оскільки освітні концепції та методи постійно еволюціонують. Точність перекладу освітніх текстів і документів є необхідною для забезпечення відповідності міжнародним стандартам.

Вчені виокремлюють кілька основних аспектів, що стосуються сучасної освітньої термінології у перекладі, зокрема адаптацію до культурних відмінностей, стандартизацію термінів, а також контекстуальне розуміння і переклад спеціалізованих текстів. Важливо, щоб перекладачі дотримувалися встановлених освітніх стандартів і використовували стандартизовану термінологію. Забезпечити єдність, уникнути непорозумінь та термінології допомагає в різних мовних середовищах. З огляду на культурні та мовні нюанси, переклад освітніх матеріалів вимагає ретельної уваги до того, як текст буде переведено. Важливо розуміти контекст та специфіку використання термінів у конкретній освітній сфері для точного перекладу освітніх термінів, що допоможе уникнути неправильних трактувань. Освітні матеріали, які вимагають глибокого розуміння предмета, можуть містити специфічні концепти та терміни, що підкреслюють важливість термінологічного досвіду перекладача. Переклад освітніх матеріалів вимагає не лише мовних навичок, але й глибокого розуміння процесів і концепцій освіти. Під час перекладу текстів часто виникають труднощі, пов'язані з освітньою термінологією, через розбіжності між мовою оригіналу та мовою перекладу, зумовлені відсутністю аналогій між поняттями та реаліями. [19].

Прямий переклад в педагогічних статтях - це метод, який полягає в перенесенні слів та виразів з однієї мови на іншу без значних змін у структурі і

змісті. У педагогічній термінології цей підхід може використовуватися для пояснення певних термінів, концепцій або навчальних методик, що можуть бути перекладені з однієї мови на іншу, зберігаючи їх первісний сенс. Наприклад, терміни як інклюзивна освіта або критичне мислення можуть бути прямо перекладені на іншу мову, і поняття, які вони несуть, залишаться зрозумілими при відповідному контекстуальному поясненні. Проте слід зазначити, що в педагогічній діяльності важливо не лише дослівно перекладати терміни, але й адаптувати їх до культурних і освітніх контекстів, у яких вони використовуються. Це забезпечує правильне розуміння і застосування концепцій у навчальному процесі [6].

Переклад педагогічної термінології, особливо в статтях, може включати різні стратегії, зокрема використання кальки. Калька - це спосіб перекладу, при якому структура оригінального слова або фрази зберігається при перенесенні значення на іншу мову. Ось кілька аспектів, на які варто звернути увагу при перекладі педагогічної термінології з використанням кальки:

1. Природа терміна: важливо аналізувати, чи термін є вже усталеним в цільовій мові. Якщо так, слід використовувати вже відомий відповідник.

2. Контекст: при використанні кальки необхідно враховувати контекст, у якому вживається термін. Це може вплинути на вибір правильного еквівалента.

3. Аудиторія: розуміння цільової аудиторії може допомогти визначити, чи буде калька зрозуміла читачам, або краще використовувати більш адаптовані варіанти.

4. Порівняння з іншими мовами: переклад терміна з однієї мови в іншу може бути покращений шляхом вивчення того, як цей термін перекладається або використовується в інших мовах.

5. Приклади кальок: Learning outcomes може бути перекладено як результати навчання. - Teaching strategies може стати стратегії викладання.

6. Адаптація vs. калька: іноді кальку можна використовувати разом із адаптованими термінами, щоб досягти кращого розуміння. Використання кальки в педагогічній термінології може бути корисним, але важливо завжди враховувати контекст і цільову аудиторію для досягнення найбільш точного та зрозумілого перекладу.

Термін тлумачення в педагогічних статтях може стосуватися пояснення та роз'яснення певних концепцій, теорій, термінів або явищ, пов'язаних з навчанням і вихованням. Це може включати:

1. Визначення понять: тлумачення термінів, які використовуються в педагогіці, таких як інклюзія, навігація знань, модернізація освіти тощо.

2. Контекстуалізація: розгляд терміна в контексті сучасних тенденцій в освіті, впливу технологій, психолого-педагогічних принципів та інших факторів.

3. Аналіз: глибше дослідження терміна, його значення, використання в різних педагогічних підходах, а також можливі зміни у його трактуванні з часом.

4. Для практики: тлумачення може акцентувати увагу на тому, як терміни та теорії можуть бути застосовані в реальному навчальному процесі, які методи і прийоми використовуються для реалізації або впровадження цих концепцій.

5. Порівняння: Зіставлення різних термінів між собою, наприклад, традиційні та інноваційні підходи в навчанні. [21,45]

Таким чином, тлумачення терміна в педагогічних статтях є важливою частиною наукового аналізу, що забезпечує глибше розуміння як теоретичних, так і практичних аспектів освіти.

Конспектування способів перекладу педагогічної термінології у статтях може включати такі основні аспекти:

1. Аналіз термінології:

- Визначення специфіки термінів в педагогіці.

- Вивчення контексту вживання термінів.

2. Способи перекладу:

- Дослівний переклад: використання прямих відповідників термінів, що зберігає їхній зміст.

- Дефінітивний переклад: переклад терміна з поясненням або описом, якщо точного відповідника немає.

- Калькування: переклад конструкцій, при якому зберігається структура оригіналу, але слова замінюються на відповідники мови перекладу.

- Вибірковий переклад: використання адаптованих термінів, які вже прийняті в мові перекладу.

3. Контекстуальний підхід:

- Врахування специфіки освітньої системи країни перекладу.

- Адаптація термінів до культурних та освітніх реалій.

4. Рекомендації для перекладачів:

- Вивчення сучасних наукових джерел з педагогіки.

- Використання глосаріїв та словників спеціалізованої термінології.

- Консультації з фахівцями у сфері педагогіки.

5. Приклади успішного перекладу термінів:

- Аналіз конкретних прикладів термінів, що були успішно адаптовані.

Наведену інформацію можна використовувати для створення структурованого огляду способів перекладу педагогічної термінології, що дозволить краще зрозуміти проблеми та рішення в цій галузі. Педагогічна лексика є спеціалізованою підсистемою мови та науки, яка має упорядковану структуру та характеризується єдністю свого змісту в предметно-логічному аспекті. Вона є складовою частиною загальнолітературної мови, функціонує відповідно до її законів і використовує її виражальні засоби. Слова загальнонародної мови складають основу української педагогічної термінології. Формування педагогічної терміносистеми відбувалося шляхом використання

запозичених термінів з інших мов, переважно з урахуванням особливостей рідної мови. Під час перекладу педагогічної термінології важливо дотримуватися точності, оскільки навіть незначні зміни можуть вплинути на розуміння концепцій у науковій спільноті. [1]

Описовий переклад - це метод перекладу, коли термін або вираз у вихідній мові не має точного еквівалента у цільовій мові, тому перекладач передає його зміст через детальний опис або пояснення. Цей спосіб часто використовується для передачі складних або культурно специфічних понять, а також наукових термінів, які ще не мають усталеного перекладу. Описовий переклад: коли немає точного еквівалента у цільовій мові, термін можна пояснити, використовуючи кілька слів. Наприклад, термін *scaffolding* в педагогіці може бути перекладений як навчання з підтримкою на етапах освоєння знань.

Основні характеристики описового перекладу:

Розширення формулювання: описовий переклад може бути значно довшим за оригінал, оскільки замість одного слова використовуються кілька, щоб пояснити значення. Наприклад, англійський термін *mentoring* можна перекласти як процес наставництва, коли досвідчена особа допомагає менш досвідченій у навчанні чи розвитку. Збереження суті терміну: основна мета описового перекладу - передати значення терміну максимально точно, навіть якщо для цього потрібен більш детальний опис. [31.32]

Контекстуалізація: під час описового перекладу важливо враховувати контекст, у якому використовується термін. Наприклад, слово *scaffolding* в педагогіці означає надання підтримки учню на початкових етапах навчання, яке з часом зменшується, коли учень набуває самостійності. Приклад описового перекладу:

Термін *blended learning* можна перекласти як змішане навчання, яке поєднує традиційні методи викладання в класі та онлайн навчання".

Описовий переклад корисний у випадках, коли необхідно пояснити нові або складні концепції для ширшого розуміння аудиторією. [9]

Транскрипція - це передача звуків іншомовного слова за допомогою символів або літер мови перекладу. Вона зосереджена на фонетичному аспекті, тобто на тому, як слово вимовляється. У результаті транскрипції слово може звучати схоже на оригінал, але його написання може змінитися відповідно до правил цільової мови. Транслітерація -це передача букв оригінального слова за допомогою літер іншого алфавіту, з урахуванням оригінального написання. На відміну від транскрипції, яка орієнтується на вимову, транслітерація зберігає структуру написання слова, навіть якщо його вимова відрізняється. Приклад транслітерації: Англійське London транслітерується як Лондон у кирилиці. [29]

Ці методи використовуються, коли терміни або імена власні не мають усталених еквівалентів у цільовій мові. Наприклад, у педагогічних, наукових і технічних текстах часто використовують транскрипцію для нових термінів або запозичень. [11]

Адаптація термінів у статтях -це процес зміни оригінальної термінології з метою зробити її зрозумілою для цільової аудиторії, враховуючи культурні, освітні та соціальні особливості. У перекладі педагогічних текстів адаптація термінів є важливим етапом, особливо коли системи освіти або підходи в різних країнах відрізняються. Ось основні аспекти адаптації термінів: культурна адаптація деякі педагогічні терміни можуть бути специфічними для конкретної культури або національної системи освіти, тому вони потребують адаптації для відповідного розуміння. Наприклад, термін Kindergarten в Німеччині може бути адаптований як дитячий садок у перекладі для української аудиторії, оскільки системи освіти різні, але функція установи подібна. Адаптація до освітніх систем у різних країнах можуть бути різні освітні ступені, методи і структури. Наприклад: Англійське high school у США перекладається як середня школа у багатьох країнах простору, хоча їхні освітні системи можуть відрізнятися.

Адаптація нових термінів якщо мова йде про нові педагогічні концепції або методи, які ще не мають відповідників у цільовій мові, перекладач може створити адаптований термін, який буде зрозумілий аудиторії. Наприклад: Flipped classroom може бути адаптовано як перевернуте навчання, хоча без детального пояснення термін буде незрозумілий без контексту. Лексична адаптація деякі терміни можуть бути адаптовані за допомогою пошуку більш підходящого слова у цільовій мові, яке краще відображає суть концепції. Наприклад: термін assessment може бути перекладений як оцінювання, проте в деяких контекстах може бути адаптований як моніторинг знань, якщо йдеться про більш регулярний або глибокий процес оцінки. Адаптація до рівня розуміння аудиторії. Якщо стаття написана для широкої аудиторії (не тільки фахівців), терміни можуть бути адаптовані у більш просту та доступну форму. Наприклад: Замість терміну дидактичний матеріал можна використовувати простіший термін навчальні матеріали для читачів, які не мають педагогічної освіти. Скорочення або пояснення термінів іноді складні педагогічні терміни можуть бути спрощені або роз'яснені за допомогою пояснювальних фраз. Наприклад: термін constructivist learning theory може бути адаптований як концепція навчання, яка базується на активному конструюванні знань. [41].

Адаптація термінів - це не лише переклад, але й процес інтерпретації, що враховує контекст і рівень розуміння аудиторії. Це допомагає зробити текст зрозумілим, зберігаючи його оригінальний зміст і забезпечуючи правильне розуміння концепцій. Правильний переклад (інтерпретація) - це спосіб перекладу, коли оригінальний текст передається недослівно, а з урахуванням основного змісту та контексту. Вільний переклад використовується для того, щоб зробити текст більш зрозумілим та природним для цільової аудиторії, навіть якщо при цьому перекладач відходить від прямого відтворення оригінальних формулювань. Основні риси вільного перекладу: суть, а не форма: Головне завдання вільного перекладу - передати значення та ідею тексту, а не

точно відтворити його структуру чи кожне слово. Наприклад: англійський термін *student-centered learning* можна перекласти як навчання, орієнтоване на учня, хоча дослівний переклад був би менш природним. Пристосування до контексту: вільний переклад дозволяє змінювати текст, адаптуючи його до культурного та освітнього контексту. Наприклад: термін *lifelong learning* може бути перекладений як безперервне навчання протягом життя, що краще відповідає українському контексту, хоча це не дослівний переклад. Спрощення складних понять: Якщо оригінальний текст містить складні або багатозначні терміни, вільний переклад може допомогти зробити їх простішими для розуміння. Наприклад: термін *formative assessment* у педагогіці можна перекласти як оцінка прогресу учня в процесі навчання, що спрощує розуміння концепції. Додаткові пояснення: вільний переклад дозволяє додавати пояснення, щоб зробити термінологію зрозумілішою. Наприклад: термін *scaffolding* в педагогіці можна перекласти як поступове надання підтримки на різних етапах навчання з метою розвитку їхньої самостійності". Врахування стилю та тону: вільний переклад допомагає зберігати стиль та інтонацію оригінального тексту, але робить їх відповідними для цільової мови. Наприклад, більш формальні педагогічні терміни можуть бути спрощені для ширшої аудиторії. Приклад вільного перекладу: оригінал: *The teacher plays a facilitative role in student learning.* Вільний переклад: *Учитель відіграє допоміжну роль у процесі навчання, сприяючи їх самостійному розвитку.*"[32,42]

Коли використовується вільний переклад? Культурні та освітні відмінності: коли пряма передача термінів може бути незрозумілою через різницю в системах освіти чи культурі. Забезпечення доступності: якщо переклад має бути зрозумілим широкій аудиторії, в тому числі людям, які не є фахівцями у галузі. Складні або багатозначні терміни: коли термін у вихідній мові має кілька значень або є надто складним для прямого перекладу.

Отже, вільний переклад дозволяє адаптувати педагогічні терміни, роблячи їх більш зрозумілими та доступними для аудиторії, при цьому зберігаючи основну ідею оригіналу. Такий підхід є ефективним для складних концепцій і спеціалізованих термінів, коли точний переклад може не передати всю глибину змісту. [43]

2.3. Особливості перекладу аббревіатур, скорочень у статтях з педагогіки

Переклад аббревіатур у статтях з педагогіки має свої специфічні особливості, педагогіка як наука включає в себе багато специфічних понять і термінів. Ключові аспекти. Система та стандарти, у педагогіці існують певні стандарти і норми, які саме впливають на аббревіатури. Тобто багато міжнародних організацій мають свої власні скорочення (ООН, ЮНЕСКО), вони не потребують перекладу бо вживаються в оригінальному вигляді. Поширені офіційні терміни, зазвичай існують усталені приклади аббревіатур, які використовуються в академічних та наукових колах. Потрібно звертати на наявність таких перекладів. Знання контексту, перед тим як перекладати аббревіатури, важливо розуміти їхнє значення в самому контексті. Одна й та ж аббревіатура може мати в різних галузях знань або різні значення в різних країнах. Пояснення при першому вживанні, якщо використовувати аббревіатуру перекладену на іншу мову, краще при першому вживанні написати розгорнуту форму з перекладом, це допомагає зрозуміти людині про що йдеться. Важливо враховувати культурні особливості та культурний контекст. Деякі аббревіатури можуть бути зрозумілі лише в певних культурних середовищах та країнах. У наукових роботах дотримуватися єдиної системи аббревіатур -уніфікації. Це полегшує сприйняття тексту. Адаптація термінології, потрібно адаптувати терміни для місцевого контексту.

Переклад можна розглядати як складний процес розумової діяльності, який, на перший погляд, здається доволі простим, або ж піддається

елементарному логічному аналізу. У цьому контексті важливо зазначити, що існує поширене розуміння перекладу як встановлення відповідності між різними об'єктами чи структурами. Модель перекладу базується на визначенні відповідностей між об'єктами та структурами різних мов. Це дозволяє краще розуміти, як здійснюється взаємодія мовних систем при перекладі. Проте цей підхід, очевидно, є неповним, оскільки не враховує усієї складності процесу, пов'язаної з культурними, контекстуальними та емоційними аспектами, які також відіграють важливу роль у перекладі. Таким чином, переклад -це не лише механічне перенесення значень, але й процес, що вимагає глибокого розуміння мови, культури та контексту, що оточує вирази в обох мовах. [14].

Memory is a process of storing and retrieving information in the brain. The process to learning and thinking. Four different types of remembering are ordinarily distinguished by psychologists: recollection, recall, recognition, and relearning. Recollection involves the reconstruction of events or facts on the basis of partial cues, which serve as reminders. Recall is the active and unaided remembering from the past. Recognition refers to the ability to correctly identify previously encountered stimuli as familiar. Relearning may show evidence of the effects of memory; material that is familiar is often easier to learn a second time than it would be if it were unfamiliar.

The course of forgetting over time has been studied extensively by psychologists. Most often a rapid forgetting occurs at first, followed by a decreasing rate of loss. Improvement in the amount of material retained, however, can be achieved by practicing active recall during learning, by periodic reviews of the material, and by overlearning the material beyond the point of bare mastery. A mechanical technique devised to improve memory is mnemonics, involving the use of associations and various devices to remember particular facts.[47]

Four traditional explanations of forgetting have been provided. One is that memory traces fade naturally over time as a result of organic processes occurring in the

nervous system, although little evidence for this notion exists. A second is that memories become systematically distorted or modified over time. A third is that new learning often interferes with or replaces old learning, a phenomenon known as retroactive inhibition. Finally, some forgetting may be motivated by the needs and wishes of the individual, as in repression.[50]

Little is known about the physiology of memory storage in the brain. Some researchers suggest that memories are stored at specific sites, and others that memories involve widespread brain regions working together; both processes may in fact short-term and long-term memories, and that if memories are not transferred from the former to the latter they will be lost. Animal studies indicate that structures in the brain's limbic system have different memory functions. For example, one circuit through the hippocampus and thalamus may be involved in spatial memories, whereas another, through the amygdala and thalamus, may be involved in emotional memories. Research also suggests that skill memories are stored differently from intellectual memories.

In general, memories are less clear and detailed than perceptions, but occasionally a remembered image is complete in every detail. This phenomenon, known as eidetic imagery, is usually found in children, who sometimes project the image so completely that they can spell out an entire page of writing in an unfamiliar language that they have seen for a short time.[14]

Пам'ять - це процес зберігання та пошуку інформації в мозку. Психологи зазвичай виділяють чотири різні типи пам'яті: пригадування, відтворення, впізнавання та повторне навчання. Пригадування передбачає реконструкцію подій чи фактів на основі часткових ознак, які слугують нагадуваннями. Пригадування - це активне і самостійне пригадування з минулого. Розпізнавання - це здатність правильно ідентифікувати раніше зустрінуті стимули як знайомі. Повторне навчання може свідчити про вплив пам'яті: знайомий матеріал часто легше вивчити вдруге, ніж незнайомий. Процес

забування з плином часу детально вивчався психологами. Найчастіше спочатку відбувається швидке забування, за яким слідує зменшення швидкості втрати. Однак покращення обсягу матеріалу, що зберігається в пам'яті, можна досягти, практикуючи активне пригадування під час навчання, періодично повторюючи матеріал, а також обов'язково повторно вивчаючи матеріал, що виходить за рамки простого засвоєння. Механічною технікою, яка розроблена для поліпшення пам'яті, є мнемотехніка, що передбачає використання асоціацій і різних прийомів для запам'ятовування конкретних фактів. [45]

Наведено чотири традиційні пояснення забування. Одне з них полягає в тому, що сліди пам'яті з часом зникають природним чином в результаті органічних процесів, що відбуваються в нервовій системі, хоча доказів на користь цієї теорії існує небагато. Друге полягає в тому, що моменти з часом систематично спотворюються або видозмінюються. Третє полягає в тому, що нове навчання часто втручається в старе або замінює його - явище, відоме як ретроактивне гальмування. Нарешті, забування може бути мотивоване потребами і бажаннями людини, як, наприклад, при репресії. [4]

Про фізіологію зберігання пам'яті в мозку відомо небагато. Деякі дослідники припускають, що спогади зберігаються в певних ділянках, а інші - що спогади залучають поширені ділянки мозку, які працюють разом; обидва процеси насправді можуть бути короткочасними і довготривалими, і що якщо спогади не передаються від перших до других, то вони будуть втрачені. Дослідження на тваринах показують, що структури лімбічної системи мозку мають різні функції пам'яті. Наприклад, один ланцюг, що проходить через гіпокамп і таламус, може бути задіяний у просторових спогадах, тоді як інший, через мигдалину і таламус, може бути задіяний в емоційних спогадах. Дослідження також показують, що пам'ять про навички зберігається інакше, ніж інтелектуальна пам'ять. [7]

Загалом, спогади менш чіткі і деталізовані, ніж сприйняття, але іноді запам'ятовується образ повний у кожній деталі. Найбільше це явище, відоме як ейдетична образність, зазвичай зустрічається у дітей, які іноді проєктують зображення настільки повністю, що вони можуть викласти цілу сторінку виру незнайомою мовою, яку вони бачили протягом короткого часу. [38]

Переклад текстів педагогічної галузі з німецької мови має свої специфічні аспекти, пов'язані з особливостями термінології, культурними контекстами та освітніми системами. Деякі з ключових аспектів, які слід враховувати при такому перекладі. Термінологія- педагогічні тексти містять багато специфічних термінів, які можуть мати різні значення в різних країнах. Важливо враховувати загальноприйняті терміни в українській освіті, а також бути обізнаним з німецькою термінологією, щоб правильно передати сенс. [42]

Культурні особливості освітні системи в Німеччині та Україні можуть суттєво відрізнятися. Це стосується не тільки структури навчання, але й підходів до виховання, оцінювання учнів та навчальних методик. Перекладач повинен усвідомлювати ці відмінності і, за потреби, адаптувати текст для українського читача [8].

Стиль і тон педагогічні тексти часто пишуться формальним стилем. Важливо зберігати цей стиль під час перекладу. Однак, якщо текст адресований ширшій аудиторії (наприклад, батькам або учням), то його можна адаптувати до більш зрозумілого і доступного формату. [5]

Контекст використання якщо текст має практичне застосування (методичні рекомендації, навчальні програми, посібники), слід враховувати, кого саме стосується переклад: вчителів, адміністрацію, учнів чи батьків. Це допоможе краще адаптувати зміст та стиль. Збереження оригінальної структури-у багатьох випадках важливо зберегти структуру оригінального тексту (підзаголовки, списки, графіки), щоб підтримати логіку викладення матеріалу. [44,46]

Отже, перевірка та рецензування -переклади в педагогічній сфері часто потребують додаткової перевірки фахівцями, які мають досвід у відповідній галузі. Це забезпечить точність термінів і контексту. Переклад педагогічних текстів є складним, але водночас важливим процесом, який вимагає високої кваліфікації, розуміння предмету та уважності до деталей. [23,35]

Висновки до розділу 2

Дослідження складних термінів, абревіатур та скорочень з англійської мови на українську є важливим аспектом вивчення та перекладу, оскільки терміни, що використовуються в науці, техніці, бізнесі та інших сферах, часто мають специфічні значення та контексти. Ось кілька теоретичних засад, які можуть з'явитися у висновках такого дослідження.

Аналіз терміносистеми -вивчення складних термінів повинно базуватися на розумінні терміносистеми, яка включає в себе категорії, відносини між термінами та їх значення. Це дозволяє краще зрозуміти, як терміни функціонують у певній сфері знань.

Контекстуальний підхід- у процесі перекладу складних термінів важливо враховувати контекст, в якому вони використовуються. Це дозволяє уникнути неоднозначності та забезпечити точність перекладу.

Принцип еквівалентності - при перекладі термінів важливо дотримуватися принципу еквівалентності, що означає, що термін у одній мові повинен відповідати терміну в іншій мові за змістом і функцією.

Словотворення та адаптація -аналіз мовних засобів, які використовуються для створення та адаптації термінів, є ключовим чинником. Це може включати у собі калькування, транскрипцію та створення нових термінів.

Кроскультурні аспекти -складні терміни можуть мати різне сприйняття в різних культурах, тому дослідження повинно враховувати культурні особливості, які можуть впливати на значення терміна.

Роль технологій -з розвитком технологій та інформаційних технологій з'являються нові інструменти для дослідження та перекладу термінів, такі як бази даних термінів, автоматизовані системи перекладу тощо. Це відкриває нові можливості для дослідників.

Взаємодія між мовами -вивчення впливу англійської мови на українську через запозичення термінів, а також способи їх адаптації в українській мові.

На основі цих теоретичних засад можна дійти висновку, що дослідження термінів, аббревіатур, скорочень у педагогічній галузі вимагає комплексного підходу, що об'єднує лінгвістичний, культурний та технологічний аналіз, що сприятиме підвищенню якості терміносистеми в українській мові та точності її перекладу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У сучасному світі термінологія має велике значення для професійної комунікації в соціально-педагогічній сфері. Вона слугує джерелом передачі наукової інформації та є інструментом для оволодіння спеціальністю. Серед труднощів повторення педагогічного дискурсу українською мовою варто виділити кілька аспектів. По-перше, терміни в цій галузі мають певні недоліки, такі як синонімія, коли для одного поняття існує два і більше терміна. По-друге, є також багатозначність термінів, коли один термін може мати два і більше значення. У деяких випадках терміни можуть суперечити визначеним поняттям, що створює плутанину. Крім того, термінологія часто обтяжена іноземними запозиченнями, що ускладнює розуміння. Водночас важливо розуміти, що термінологія надає можливість дослідити закономірності педагогічного процесу та визначити зв'язки з іншими елементами, що належать до певної галузі знань. Науковий апарат включає в себе термінологію, яка дозволяє зрозуміти закономірності дослідницького процесу та виявити зв'язки з іншими елементами в межах конкретної галузі знань.

У процесі дослідження ми дійшли висновку, що від розуміння перекладача істотно залежить якість перекладу. Посередником між читачем та автором є професійний перекладач. У роботі було досліджено поняття термін, аббревіатура, окреслено типи цих лексичних одиниць; розглянуто функціонування цих лексичних одиниць у педагогічній галузі; досліджено особливості перекладу цих лексичних одиниць; проаналізувано способи перекладу термінології, аббревіатур, вказано на труднощі, які виникають при перекладі цих лексичних одиниць. Аббревіація, на відміну від повної назви, номінує у коротшій та ущільненішій формі певні явища чи предмети, що додає новим назвам і визначенням збереженні значення цих лексичних одиниць, заощаджуючи час надходження інформації.

Виникають складнощі під час перекладу через відмінності в умовах та культурі англomовних країн і України. Багато дослідників зосереджують свої дослідження на поясненні терміна та виявленні проблем, пов'язаних із його відтворенням, а не на трансформаціях, які потрібно застосувати. Педагогічний термін - це своєрідна система лексичних засобів та найменувань, які застосовуються у теорії та практиці навчання та виховання. Це безперервний процес та, відповідно, шар лексики, який продовжується протягом усього життя та постійно поповнюється новими одиницями, що стосується розвитку людини. Перекладач має точно використовувати терміни педагогіки, щоб адекватно передати зміст іноземних інноваційних процесів у сфері освіти.

Переважаюча частина термінів у педагогічній сфері та їх структурна класифікація складаються з складних і простих слів. Дослідження показали, що найпоширенішими способами перекладу є калькування, транскрибування та описовий переклад. Основними рисами педагогічного терміну є лаконізм, точність, однозначність у межах однієї сфери та стислість. Такі характеристики вони мають зберегти і після перекладу.

Можна стверджувати, що найбільш важливим аспектом перекладу є мовний компонент, оскільки саме завдяки мові передається вся інформація, яка міститься в оригіналі. Без мови переклад не матиме сенсу. У випадку, коли перекладачі працюють з двома мовами, успішність і адекватність перекладу в значній мірі залежать від глибокого знання специфіки цільової мови в порівнянні з вихідною мовою, а не лише від навичок перекладу як таких.

Отже можна також дійти до висновку, що способи відтворення англійських сучасних педагогічних термінів саме українською мовою є різними (описовий переклад, переклад відповідною повною формою словосполучення або формою, транскодування, калькування та ін.)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. М. Україно-англійський переклад аспектної академічної термінології 2013. №1. С. 208-212.
2. Ажнюк Б. Українські імена: проблеми транслітерації. 1993. №168(278). 115с.
3. Безпалова К. В., Коваленко О. В. Інтерференція, буквализм і буквальний переклад: визначення та розмежування. Одеса. 2023. 63с.
4. Білодід О., Корнілов М., Нерознюк С., Вакуленко М. Проблеми української науково-технічної термінології. Львів: Видавництво Держ.Ун-ту «Львівська політехніка», 1996. 75с.
5. Білозерська Л.П., Возненко Н.В., Радецька С.В. Термінологія та переклад: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
6. Бондаренко О. В. Особливості перекладу аббревіатур, акронімів і скорочень. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2015. №1. С. 76-83.
7. Бучумаш А., Дерік І. Проблема неперекладності, шляхи її подолання у перекладі. Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д.Ушинського, 2022. №35. С.18-29.
8. Вакуленко О.М.Українська латинка: Відтворення без спотворення. *Міжнародна наукова конференція, Київ 7-8 грудня 1993 р. Доповіді та повідомлення*. К.,1995. С.48-52
9. Вергун Л. І. Переклад англійської освітньої лексики. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2000. №30. С. 53-55.
10. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов: Практикум. Вінниця: Нова Книга, 2011. 328с.
11. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б.Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К.Видавництво. дім «КМ Academia».2000. 218с.
12. Зацний Ю.А.Неологізми англійської мови. Запоріжжя: РА«Тандем- У»,1997. 395с.

13. Зелінська О.Ю. Педагогічна лексика української мови XVI – XVIII ст. Уманський держ. педаг. універ.ім. П.Тичини. К., 2003. 20с.
14. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми: посібник. Вінниця: Нова книга, .2004. 574с .
15. Квеселевич Д.І., Сасіна В.П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови. Вінниця : Нова книга, 2001. 111с.
16. Кияк Т.Р. Функції та переклад термінів у фахових мовах. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. Вип. 32. С. 104-108.
17. Коваленко А.Я. Загальний курс науково- технічного перекладу: Навчальний посібник. 2001. 290 с.
18. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ: Юніверс,2002. 165с.
19. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу. Вінниця: Нова книга, 2003. 448с.
20. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
21. Костенко Л.М. Вмотивованість терміна Нова філологія. №1(12). Запоріжжя: ЗДУ,2002. С. 380-382.
22. Костенко Н.Д. Структурно-семантичні та функціональні параметри англomовних інновацій семантичного поля. Запоріжжя, 2016. 20 с.
23. Кушнірова Т.В., Л.А.Клочко Специфіка перекладу технічної літератури. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. Одеса : МГУ, 2019. Вип. 42, т. 3. С. 63-66.*
24. Кушнірова Т.В. Рева А.В. Особливості перекладу словників нафтогазової галузі українською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія : зб. наук. пр. Одеса: 2023. Вип. 62, Т. 3. С. 15 – 18.*

25. Кухаренко В.А. Практикум з стилістики англійської мови: Підручник. Вінниця. Нова книга, 2000. 160с.
26. Матіюк В. В. Кушнірова Т. В. Особливості перекладу наукових термінів у галузі генетики українською мовою. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*. 2022. №2 (350), березень. С.112-119.
27. Матвієнко П. В. Українська інтерпретація англомовних термінів. Київ: Наукова думка, 2007. 208 с.
28. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови. Харків: Основа.1993. 255с.
29. Рибіна Н.В. Білінгвізм та інтерференція як тенденції мовного розвитку сучасного суспільства: проблеми та способи їх вирішення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. Т.1. №59. С.176 -178
30. Рильський М. Мистецтво перекладу: Статті, виступи, нотатки. .1975. 344 с.
31. Русова С.Ф. Справа народньої освіти на Україні . Світло. 1911. Кн. I.С. 52-63.
32. Світлична К. Кушнірова Т. Особливості перекладу англомовних абревіатур у науково-технічному тексті. *Сучасні питання філології: теоретична та прикладна лінгвістика : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 9 груд. 2022 р.* Полтава : ПЕП, 2022. С. 140-143.
33. Симоненко Л.О. До питання української термінологічної лексикографії. №19,1994. С.198-203
34. Сологор І.М. Структура віддієслівного словотвірного гнізда у німецькій методичній термінології. *Гуманітарний вісник. Серія: Іноземна філологія: Всеукр.зб.наук.пр.* Черкаси, 2001. С.222-225.
35. Чепіга (Зеленкевич) Я.Ф. Вибрані педагогічні твори: Навч. посіб. . Харків. ОВС, 2006. С. 328 .
36. Чередниченко О. І. Теорія і практика перекладу. Київ: Либідь, 2005. 370с.

37. Ярмаченко М.Д. Історія педагогіки у структурі професійної підготовки вчителя. Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. Серія соціально-педагогічна. Т. І. Кам'янець-Подільський, 2002. С. 3-6.
38. Білозерська Л.П., Возненко Н.В., Радецька С.В. Термінологія та переклад: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
- Arntz R. Terminologien als Spiegel der Sprachkultur Quo vadis Translatologie Berlin: Frank&Time,2007. S.1-16.
39. Crawford A., Saul W., Mathews S., Makinster J. Teaching and learning strategies for the thinking classroom. New York, 2005. 244 p. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_3/19.pdf (дата звернення 15.12.2024)
40. Harrop E. Content and Language Integrated Learning (CLIL): Limitations and possibilities. URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v37/part_3/19.pdf (дата звернення 15.12.2024)
41. Ilko V. Korunets. Theory and practice of translation. Вінниця : Нова книга, 2003, 448с.
- Genztler E. Contemporary Translation Theories. London and New York: Routledge, 1993. 220p.
42. Darbelent J., Vinay J.-P. Comparative Sty Us tics of French and English: A Methodology for Translation (Benjamins Translation Library, Vol 11). 1995. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/157123/Землякова.pdf?sequence=1> (дата звернення 15.12.2024)
43. Dijk T. A. van. Ideology: A Multidisciplinary Approach. London : Sage, 1998. 147p. URL: <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/157123/Землякова.pdf?sequence=1> (дата звернення 15.12.2024)

44. Translation. History. Culture: a sourcebook translated and edited by. André Lefevere. General editors: Susan Bassnett and André Lefevere. London; New York: Routledge, 2003. 182p. URL.:

https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/theory_practice_translate/MetodichniVidania/bukvalizmy_v_perekladi_strategii_podolannya.pdf

(дата звернення 15.12.2024)

45. Ilko V. Korunets. Theory and practice of translation. Вінниця : Нова книга, 2003. С. 448.

46. Fränzel W. Geschichte of des Übersetzens im 18 Jahrundert, Leipzig, 1914. Republic of Lithuania. Pp. 46-49. URL.:

<https://doi.org/10.36074/scientia-13.10.2023> (дата звернення 15.12.2024)

47. Abstracts of the II International Scientific and Practical Conference «Creation of new ideas of learning in modern conditions», September 25-27, 2023. Bordeaux, France. Pp. 193-195. URL.:

<https://eu-conf.com/events/creation-of-new-ideas-of-learning-in-modern-conditions>

(дата звернення 15.12.2024)

48. Johes R. Interpreting Explained. Manchester: St. Jerome Publishing, 2002. 142 p. URL.:

https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/rgf/theory_practice_translate/MetodichniVidania/praktyka_perekladu_z_angliiskoi_movy_metod-posibnyk.pdf

(дата звернення 15.12.2024)

ДОДАТОК 1

Список деяких українських слів, що можуть перекладатися за допомогою слів, запозичених в англійську мову з інших мов (у дужках наводиться назва мови, з якої до англійської мови запозичено те чи інше слово або словосполучення: лат.

- латинська мова,

нім. - німецька мова, фр. - французька мова):

а саме viz., videlicet (лат.)

абстрактно in abstracto (лат.)

апріорі a priori (лат.)

аргументація проти (чогось) casus contra (лат.)

аргументи і висновки argumenta et rationes (лат.)

без жодної підстави nulla ratione (лат.)

без належної підготовки ex tempore (лат.)

безпідставно gratis dictum (лат.)

“біла ворона” гага avis (лат.)

буквально verbatim (лат.), ad verbum (лат.)

в абстрактному вигляді in abstracto (лат.)

в загальній сукупності summa summarum (лат.)

в якості qua (лат.)

взагалі in abstracto (лат.), summa summarum (лат.)

виріш альний експеримент experimentum crucis (лат.)

вислів modus loquendi (лат.)

відповідно versus (лат.)

відразу a prima facie (лат.), prima facie (лат.)

власне in se (лат.)

внаслідок vicem (лат.)

внаслідок цього eo ipso (лат.), propter hoc (лат.)

волею-неволею *volens nolens* (лат.)
всупереч *contra* (лат.)
всупереч здоровому глузду *contra rationem* (лат.)
глибоко *a fond* (фр.)
головна підстава *ultima ratio* (лат.)
головна причина *causa finalis* (лат.), *causa principalis* (лат.)
грунтовно *ex professo* (лат.)
демонстрація сили *tour de force* (фр.)
див. (у посиланні) *vide* (лат.)
для дискусії *ad disputandum* (лат.)
для обговорення *ad disputandum* (лат.)
для цього випадку *ad hoc* (лат.)
до безкінечності *ad infinitum* (лат.)
до відома *ad notam* (лат.)
до встановленого терміну *ad infinitum* (лат.)
до речі *a propos* (фр.)
до суті справи *in medias res* (лат.)
додаток *addendum* (лат.) (мн. *addenda*)
докладно *en datail* (фр.)
доповнення *addendum* (лат.) (мн. *addenda*)
дослівно *ad verbum* (лат.), *verbatim* (лат.)
друга сторона *altera pars* (лат.)
експромтом *ex tempore* (лат.)
з відповідними змінами *mutatis mutandis* (лат.)
з певними застереженнями *cum grano salis* (лат.)
з першого разу *prima facie* (лат.)
з порушенням логічної послідовності *a baton rompus* (фр.)
з приводу *vicem* (лат.)

з цієї миті *ab hinc* (лат.)

з цієї причини *propter hoc* (лат.)

за всіма правилами *lege artis* (лат.)

за і проти *pro et contra* (лат.)

за решти рівних умов *c(a)eteris paribus* (лат.)

загальна думка *communis opinio* (лат.)

загальне місце *locus communis* (лат.)

загальновідома річ *locus communis* (лат.)

загальновідомий ф акт *factum notorium* (лат.)

заради форми *pro forma* (лат.)

зведення до абсурду *reductio ad absurdum* (лат.)

звершений ф акт *fait accompli* (фр.)

згідно расе (лат.)

значна частина *magna pars* (лат.)

знову *a novo* (лат.)

і навпаки *et vice versa* (лат.)

і наступні рядки *seq., seqq., et seqq.* (лат.)

SUMMARY

In the modern world, terminology is of great importance for professional communication in the social and pedagogical sphere. It serves as a source of scientific information and is a tool for mastering the speciality. There are several aspects of the difficulties of replicating pedagogical discourse in Ukrainian that are worth highlighting. Firstly, the terms in this field have certain drawbacks, such as synonymy, when there are two or more terms for the same concept. Second, there is also the ambiguity of terms, when one term can have two or more meanings. In some cases, terms may contradict the defined concepts, which creates confusion. In addition, the terminology is often burdened with foreign borrowings, which makes it difficult to understand. At the same time, it is important to understand that terminology provides an opportunity to study the patterns of the pedagogical process and determine the links with other elements belonging to a particular field of knowledge. The scientific apparatus includes terminology that allows us to understand the patterns of the research process and identify connections with other elements within a particular field of knowledge.

In the course of our research, we came to the conclusion that the quality of translation depends on the translator's understanding. A professional translator is an intermediary between the reader and the author. The paper examines the concepts of term and abbreviation, outlines the types of these lexical units; considers the functioning of these lexical units in the pedagogical field; examines the peculiarities of translating these lexical units; analyses the ways of translating terminology and abbreviations, and points out the difficulties that arise when translating these lexical units. An abbreviation, unlike a full name, nominates certain phenomena or objects in a shorter and more condensed form, which adds to the new names and definitions the preservation of the meaning of these lexical units, saving time for information flow.

Difficulties arise in translation due to differences in the conditions and culture of English-speaking countries and Ukraine. Many researchers focus their studies on explaining the term and identifying problems associated with its reproduction, rather than on the transformations that need to be applied. A pedagogical term is a specific system of vocabulary and names used in the theory and practice of teaching and education. It is an ongoing process and, accordingly, a layer of vocabulary that continues throughout life and is constantly updated with new units related to human development. The translator must use the terms of pedagogy accurately to adequately convey the content of foreign innovative processes in the field of education.

The vast majority of terms in the pedagogical field and their structural classification consist of derivatives and simple words. Studies have shown that the most common methods of translation are calquing, transcription and descriptive translation. The main features of a pedagogical term are conciseness, accuracy, unambiguity within one area, and brevity. They must retain these characteristics after translation.

It can be argued that the most important aspect of translation is the language component, since it is through language that all the information contained in the original is conveyed. Without language, translation would be meaningless. In the case of bilingual translators, the success and adequacy of the translation largely depend on a deep knowledge of the specifics of the target language in comparison to the source language, and not just on translation skills as such.

Therefore, we can also conclude that the ways of reproducing English modern pedagogical terms in Ukrainian are different (descriptive translation, translation into the corresponding full form of the phrase or form, transcoding, calquing, etc.).